

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ОДЕСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ФАКУЛЬТЕТ ЕКОНОМІКИ ТА УПРАВЛІННЯ
КАФЕДРА ОБЛІКУ І ОПОДАТКУВАННЯ

«До захисту допущено»

В.о. завідувача кафедри, д.е.н., доцент

Ірина ТОПАЛОВА

«___» _____ 2026 р.

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на здобуття ступеня вищої освіти «Бакалавр»
освітньої програми «Облік і оподаткування»
за спеціальністю 071 «Облік і оподаткування»

ОБЛІК І АНАЛІЗ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ФГ «ВОЛ» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

Науковий керівник: к.е.н., доцент

Андрій НАЙДА

Рецензент: к.е.н., доцент

Ганна ДІДУР

Виконала здобувачка першого рівня вищої
освіти денної форми навчання
освітньо-професійної програми «Облік і
оподаткування» спеціальності
071 «Облік і оподаткування»

Анастасія БУКРЄЄВА

*Засвідчую, що кваліфікаційна робота
містить результати власних досліджень.
Використання ідей і текстів інших авторів
має посилання на відповідне джерело.*

Анастасія БУКРЄЄВА

Зміст

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ.....	7
1.1 Економічна сутність та класифікація фінансових результатів суб'єктів господарювання.....	7
1.2 Науково-теоретичні засади обліку фінансових результатів суб'єктів господарювання.....	13
1.3 Методичні основи аналізу фінансових результатів.....	21
РОЗДІЛ 2 АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ФГ «ВОЛ» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ.....	27
2.1 Організаційно-економічна характеристика ФГ «ВОЛ»	27
2.2 Стан первинного, аналітичного та синтетичного обліку фінансових результатів	35
2.3 Аналіз фінансових результатів діяльності господарства.....	44
РОЗДІЛ 3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ВОЛ» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ	52
3.1 Удосконалення обліку фінансових результатів	52
3.2 Напрями підвищення фінансових результатів.....	60
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ.....	69
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	74

ВСТУП

В умовах функціонування ринкової економіки основною метою діяльності будь-якого підприємства є досягнення позитивного фінансового результату та забезпечення стабільного розвитку. Формування доходів свідчить про успішну реалізацію продукції, товарів чи послуг, їх відповідність потребам споживачів і вимогам ринку щодо рівня якості, ціни, технічних характеристик та інших споживчих властивостей. Саме здатність підприємства отримувати доходи підтверджує його конкурентоспроможність та ефективність господарювання.

У зв'язку з цим питання організації бухгалтерського обліку доходів і фінансових результатів набувають особливої наукової та практичної значущості. Фінансовий результат, який проявляється у формі прибутку або збитку, виступає узагальнюючим показником діяльності суб'єкта господарювання та характеризує ефективність його операційної, інвестиційної й фінансової діяльності. Крім того, прибуток є основним внутрішнім джерелом фінансування розширеного відтворення, модернізації виробництва, впровадження інновацій та підвищення конкурентних переваг підприємства. Саме показники фінансових результатів значною мірою визначають напрями подальшого розвитку підприємства та слугують інформаційною базою для прийняття стратегічних управлінських рішень.

Особливого значення набуває дослідження фінансових результатів діяльності підприємств аграрного сектору. Для України, яка функціонує в умовах економічних викликів, політичної нестабільності та зовнішніх ризиків, сільське господарство залишається однією з провідних і найбільш перспективних галузей національної економіки. Аграрні підприємства не лише забезпечують продовольчу безпеку держави, а й формують значну частину експортного потенціалу країни, сприяють наповненню бюджетів різних рівнів та створенню робочих місць у сільській місцевості.

Вагомий внесок у формування теоретичних та організаційно-методичних питань обліку та аналізу фінансових результатів діяльності підприємств зробили

зарубіжні та вітчизняні науковці: Белфорд Н., Бред М. Ф., Бутинець Ф. Ф., Мочерний С. В., Пастернак М. М., Пипко В. А., Петраковська О.В., Пушкар М. С., Бутинець Ф.Ф., Загородній А. Г., Коцупатрий М. М., Ловінська Л. Г., Мних Є. В., Моссаковський В. Б., Нападовська Л. В., Швець В. Г., Сміт А., Фішер І. Проте, у зв'язку з військовим станом, кризовими становищами та нестабільністю економіки України, а також постійними сільськогосподарськими реформами уряду постає багато невирішених питань стосовно удосконалення обліку та підвищення фінансових результатів сільськогосподарських підприємств що формує актуальність дослідження.

Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами. Кваліфікаційну роботу написано відповідно до затвердженого плану науково-дослідних робіт кафедри обліку і оподаткування «Перспективи розвитку обліку, контролю і оподаткування в умовах трансформації економічних процесів» (номер державної реєстрації 0121U110384).

Мета і завдання кваліфікаційної роботи. Метою кваліфікаційної роботи є обґрунтування теоретичних положень та розробка практичних рекомендацій з удосконалення обліку фінансових результатів та напрямів підвищення рівня прибутковості сільськогосподарського підприємства. Для досягнення поставленої мети в роботі сформульовано для вирішення наступні завдання:

- розглянути сутність категорії «фінансові результати» та їх класифікацію;
- дослідити науково-теоретичні засади обліку фінансових результатів;
- проаналізувати науково-методичні основи аналізу фінансових результатів;
- провести аналіз фінансових результатів діяльності;
- дослідити первинний та зведений облік фінансових результатів;
- розробити напрями удосконалення обліку фінансових результатів;
- обґрунтувати напрями підвищення рівня прибутковості діяльності господарства.

Об'єктом дослідження є сучасна система бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів на сільськогосподарському підприємстві.

Предметом дослідження є сукупність теоретичних питань, загальних принципів, методичних і практичних завдань, пов'язаних з організацією, веденням і реалізацією ефективного обліку та аналізу фінансових результатів.

Інформаційна база дослідження. Теоретичною та методичною основою дослідження є праці вітчизняних та зарубіжних вчених з проблем бухгалтерського обліку фінансових результатів; законодавчі та нормативні акти з питань бухгалтерського обліку та економічної політики; програмні документи та постанови уряду; методичні матеріали. Як джерела інформації використовувалися матеріали статистичної звітності, первинні бухгалтерські документи, дані синтетичного і аналітичного обліку та відповідні форми річної звітності.

Методи дослідження. Теоретичним та методичним базисом є системний підхід і діалектичний метод пізнання щодо дослідження явищ. Використано такі методи дослідження: аналізу і синтезу (дослідження методики обліку фінансових результатів діяльності), теоретичного узагальнення і порівняння (розкриття природи поняття «фінансові результати»), методи економічного аналізу (вивчення динаміки та структури доходів, витрат й фінансових результатів діяльності), методи абстрагування (при дослідженні підходів економічного аналізу фінансових результатів діяльності), узагальнення (при формуванні висновків та пропозицій).

Наукова новизна одержаних результатів полягає у теоретичному обґрунтуванні та розробці практичних рекомендацій щодо обліку фінансових результатів та напрямів підвищення рівня прибутковості сільськогосподарських підприємств.

Практичне значення отриманих результатів полягає у тому, що впровадження викладених пропозицій і рекомендацій щодо удосконалення організації та методики обліку та аналізу фінансових результатів підприємства дозволить значно підвищити достовірність, оперативність, аналітичність та співставність облікових даних, полегшить виявлення резервів об'єктивного зниження витрат та збільшення доходів, сприятиме одержанню повної,

достовірної та своєчасної інформації для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

Апробація результатів кваліфікаційної роботи. Результати дослідження доповідалися на науково-практичному форумі «Сталий розвиток економіки та агробізнесу: погляд молодих дослідників» в Одеському державному аграрному університеті на тему «FINTECH в агробізнесі: автоматизація аналізу фінансових результатів за допомогою ERP-систем».

Публікації. За матеріалами дослідження опубліковано 1 тезу доповіді. Загальний обсяг публікацій – 0,15 ум. друк. арк.

Структура та обсяг кваліфікаційної роботи. Кваліфікаційна робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків та пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Зміст роботи представлений на 84 сторінках комп'ютерного тексту. Кваліфікаційна робота містить 23 таблиці, 6 рисунків, 5 додатків. Список використаних джерел налічує 101 найменування, представлених на 10 сторінках.

РОЗДІЛ 1

НАУКОВО-ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ ТА АНАЛІЗУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

1.1 Економічна сутність та класифікація фінансових результатів суб'єктів господарювання

Економічна сутність фінансових результатів багатоаспектна та потребує комплексного розгляду з позицій макро- та мікроекономіки, бухгалтерського обліку та фінансового менеджменту. На макрорівні фінансові результати суб'єктів господарювання формують основу національного доходу, валового внутрішнього продукту та фінансових ресурсів держави.

Формування теоретичних засад категорії фінансових результатів пройшло тривалий історичний шлях від класичних економічних концепцій до сучасних інтегрованих підходів. У класичній політичній економії фінансовий результат трактувався переважно через призму прибутку як додаткової вартості, створеної у процесі виробництва. Адам Сміт розглядав прибуток як частину доходу, що залишається після відшкодування витрат на виробництво, як плату за управління підприємством та як компенсацію ризику підприємця [84, с. 89].

Карл Маркс у праці «Капітал» детально аналізував природу прибутку як перетвореної форми додаткової вартості, підкреслюючи, що фінансовий результат капіталістичного виробництва базується на експлуатації найманої праці [47, с. 234]. Проте методологічні підходи Маркса до аналізу витрат та результатів виробництва заклали основи для подальшого розвитку теорії калькулювання собівартості та визначення фінансових результатів.

Альфред Маршалл у своїй концепції часткової рівноваги розрізняв нормальний прибуток як елемент витрат виробництва та надприбуток як результат монопольних переваг або інновацій [48, с. 156]. Цей підхід суттєво

вплинув на сучасне розуміння структури фінансових результатів, зокрема на виділення операційного прибутку та позаопераційних доходів.

У вітчизняній економічній думці теорія фінансових результатів розвивалася в рамках діалектичного підходу до аналізу господарської діяльності. А.М. Білуха обґрунтував системний характер фінансових результатів, розглядаючи їх як інтегральний показник, що відображає ефективність використання всіх ресурсів підприємства [7, с. 312]. Науковець підкреслював, що фінансовий результат є кінцевим підсумком процесу відтворення, що характеризує якість функціонування економічної системи в цілому.

Сучасний етап розвитку теорії фінансових результатів характеризується переходом від статичних показників до динамічних концепцій, що враховують фактор часу та ризику. Ірвінг Фішер заклав основи теорії прибутку як функції від процентної ставки та очікуваних доходів у часі [101, с. 178]. Ці ідеї були розвинуті у сучасних концепціях економічної доданої вартості та ринкової доданої вартості.

Вітчизняні науковці М.Г. Чумаченко та В.В. Сопко обґрунтували необхідність розширення трактування фінансових результатів за рахунок включення до їх складу не лише бухгалтерського прибутку, але й економічного приросту вартості, створеного в результаті діяльності підприємства [95, с. 201; 86, с. 139]. Цей підхід інтегрує фінансові результати з концепцією вартісного управління.

Значний внесок у розвиток теорії фінансових результатів зробили представники наукової школи професора Ф.Ф. Бутинця, які дослідили методологічні основи формування прибутку в системі бухгалтерського обліку [13, с. 267]. Згідно з цією концепцією, фінансовий результат визначається як різниця між доходами та витратами звітного періоду, визнаними відповідно до положень національних стандартів бухгалтерського обліку.

Сучасні дослідження в галузі корпоративного управління акцентують увагу на концепції стійкого прибутку, що передбачає виділення постійної складової фінансового результату, яка має тенденцію до повторення в майбутніх

періодах. Джон Котер та його послідовники розробили методологію аналізу якості прибутку, що базується на оцінці складових фінансового результату за ступенем їх стійкості [36, с. 245].

На мікрорівні фінансовий результат являє собою кількісне вираження ефективності господарської діяльності, що характеризує перевищення доходів над витратами або, у разі збитковості, — зворотне співвідношення. Професор В.Г. Лавренюк визначає фінансовий результат як «економічну категорію, що відображає кінцевий підсумок господарської діяльності підприємства за певний період, виражений у грошовій формі та визначений відповідно до вимог бухгалтерського обліку» [40, с. 178].

Сутнісні характеристики фінансових результатів розкриваються через їх функції в системі господарювання:

Інформаційна функція полягає у формуванні достовірних даних про ефективність діяльності підприємства для внутрішніх та зовнішніх користувачів. Фінансовий результат є ключовим показником фінансової звітності, що визначає інвестиційну привабливість підприємства.

Стимулююча функція реалізується через механізм розподілу прибутку, що забезпечує мотивацію власників, управлінців та персоналу до підвищення ефективності виробництва. Науковець О.В. Олійник зазначає, що «система стимулювання, побудована на показниках фінансових результатів, є невід'ємним елементом корпоративного управління» [67, с. 156].

Контрольна функція проявляється у можливості оцінки відповідності фактичних результатів запланованим, аналізу відхилень та прийняття управлінських рішень. Фінансовий результат виступає критерієм ефективності реалізації стратегії розвитку підприємства.

Фіскальна функція пов'язана з формуванням податкової бази та забезпеченням надходжень до бюджету. Податок на прибуток, що справляється з фінансового результату, є важливим джерелом державних доходів.

Відтворювальна функція забезпечує нагромадження внутрішніх джерел фінансування розвитку підприємства за рахунок нерозподіленого прибутку.

Капіталізація прибутку є основою розширеного відтворення основних фондів та оборотних коштів.

Економічна природа фінансового результату зумовлена дією комплексу факторів, що характеризують виробничо-господарську діяльність. До ключових факторів належать: обсяг виробництва та реалізації продукції; ціна реалізації; рівень собівартості; структура доходів та витрат; податкове навантаження; позаопераційні статті.

Професор Н.М. Ткаченко обґрунтовує концепцію багатофакторної природи фінансових результатів, згідно з якою прибуток формується під впливом зовнішніх (кон'юнктура ринку, податкова політика, інфляція) та внутрішніх (продуктивність праці, ефективність використання активів, управлінські рішення) факторів [91, с. 267]. Цей підхід вимагає комплексного аналізу для оцінки якості фінансових результатів.

Сучасні концепції корпоративного управління розглядають фінансовий результат не лише як підсумок минулої діяльності, але й як базу для прогнозування майбутніх грошових потоків. Згідно з теорією позитивної акаунтингової теорії, ринкова вартість підприємства корелює з очікуваними фінансовими результатами, що обґрунтовує необхідність управління прибутком як інструментом максимізації вартості.

Науково обґрунтована класифікація фінансових результатів є необхідною умовою їх аналізу, планування та управління. У науковій літературі пропонуються різні підходи до типології фінансових результатів, що відображають різноманітність аспектів їх економічної природи (табл. 1.1).

За характером діяльності розрізняють фінансові результати від:

- операційної діяльності (основної);
- інвестиційної діяльності;
- фінансової діяльності;
- іншої звичайної діяльності;
- позаопераційних подій [57].

Таблиця 1.1

Класифікація фінансових результатів за економічним змістом та призначенням

Ознака класифікації	Види фінансових результатів	Економічний зміст	Показники
За характером діяльності	Операційний фінансовий результат	Результат основної (операційної) діяльності	Валовий прибуток, прибуток від операційної діяльності
	Інвестиційний фінансовий результат	Результат інвестиційної діяльності	Прибуток/збиток від реалізації фінансових інвестицій, дивіденди, відсотки
	Фінансовий результат від фінансової діяльності	Результат операцій з фінансовими інструментами	Прибуток/збиток від курсових різниць, переоцінки цінних паперів
	Результат від іншої звичайної діяльності	Результат допоміжних операцій	Реалізація об'єктів нематеріальних активів, товарів, послуг
За ступенем готовності до розподілу	Валовий фінансовий результат	Різниця між чистим доходом та собівартістю реалізованої продукції	Валовий прибуток (збиток)
	Фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування	Прибуток від основної діяльності за вирахуванням адміністративних та збутових витрат	Операційний прибуток (збиток)
	Фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування	Прибуток до врахування податку на прибуток та позаопераційних подій	Прибуток (збиток) до оподаткування
	Чистий фінансовий результат	Прибуток за вирахуванням податків та позаопераційних результатів	Чистий прибуток (збиток)
За ступенем стійкості	Постійний (стійкий) фінансовий результат	Результат регулярної операційної діяльності	Операційний прибуток без разових операцій
	Тимчасовий фінансовий результат	Результат короткострокових факторів	Прибуток від сезонних коливань, тимчасових контрактів
	Випадковий фінансовий результат	Результат нерегулярних подій	Страхові відшкодування, виплати за позовами
За напрямом формування	Позитивний фінансовий результат (прибуток)	Перевищення доходів над витратами	Прибуток
	Негативний фінансовий результат (збиток)	Перевищення витрат над доходами	Збиток
	Нейтральний фінансовий результат	Рівність доходів та витрат	Нульовий результат

Джерело: Сформовано автором на основі [12, 57, 95].

Ця класифікація закладена в структурі Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) відповідно до МСФО та національних стандартів бухгалтерського обліку. Операційний прибуток характеризує ефективність основної діяльності підприємства, тоді як інвестиційний та фінансовий результати відображають ефективність використання капіталу.

За ступенем готовності до розподілу виділяють:

- валовий фінансовий результат (прибуток/збиток);
- фінансовий результат від операційної діяльності до оподаткування;
- фінансовий результат від звичайної діяльності до оподаткування;
- чистий фінансовий результат (прибуток/збиток) [40, с. 178].

За періодом формування розрізняють:

- поточні фінансові результати (за звітний період);
- наростаючим підсумком (з початку року);
- відстрочені фінансові результати (відстрочені податкові активи та зобов'язання) [23, с. 89].

За ступенем стійкості та повторюваності науковці виділяють:

- постійний (стійкий) фінансовий результат;
- тимчасовий (транзиторий) фінансовий результат;
- випадковий фінансовий результат [95, с. 245].

Ця класифікація має важливе значення для оцінки якості прибутку та прогнозування фінансових результатів майбутніх періодів. Постійний прибуток формується за рахунок регулярної операційної діяльності і має тенденцію до повторення, тоді як випадковий результат виникає внаслідок нерегулярних подій (стихійні лиха, конфіскація активів тощо).

За напрямом формування розрізняють позитивний фінансовий результат (прибуток) та негативний фінансовий результат (збиток). Прибуток є абсолютним показником ефективності господарювання, тоді як збиток сигналізує про кризовий стан або стратегічні зміни в діяльності підприємства [98, с. 156].

За суб'єктами формування виділяють:

- фінансові результати юридичних осіб;
- фінансові результати структурних підрозділів (центрів відповідальності);
- фінансові результати за окремими видами продукції, робіт, послуг;
- консолідовані фінансові результати групи підприємств [87, с. 201].

Такий розподіл необхідний для організації внутрішнього управлінського обліку та системи мотивації персоналу. Методологія «обліку відповідальності» базується на оцінці фінансових результатів за центрами відповідальності з подальшим зіставленням з плановими показниками.

За методом обчислення розрізняють:

- бухгалтерський фінансовий результат (за даними фінансової звітності);
- оподатковуваний фінансовий результат (за даними податкового обліку);
- економічний фінансовий результат (за методикою економічної доданої вартості);
- управлінський фінансовий результат (за даними управлінського обліку).

Розбіжності між цими показниками зумовлені різницями в методології визнання доходів та витрат, оцінці активів та зобов'язань, підходах до амортизації та резервування. Науковець Т.В. Костюченко обґрунтовує необхідність реконсiliaції (узгодження) різних варіантів фінансового результату для забезпечення достовірності управлінських рішень [23, с. 89].

1.2 Науково-теоретичні засади обліку фінансових результатів суб'єктів господарювання

Фінансові результати діяльності суб'єктів господарювання є одним із ключових показників ефективності функціонування підприємства та важливим

джерелом інформації для прийняття управлінських рішень. У сучасних умовах господарювання, що характеризуються високим рівнем конкуренції, нестабільністю економічного середовища, цифровізацією бізнес-процесів та трансформацією системи бухгалтерського обліку відповідно до міжнародних стандартів, питання організації обліку фінансових результатів набувають особливої актуальності.

Фінансовий результат відображає підсумковий ефект діяльності підприємства за певний період та характеризує співвідношення доходів і витрат. Саме через показники прибутку або збитку визначається рівень рентабельності діяльності, фінансова стійкість підприємства, його інвестиційна привабливість та конкурентоспроможність. В умовах ринкової економіки прибуток виступає не лише основним джерелом самофінансування, але й інструментом забезпечення економічного розвитку підприємства.

У науковій літературі проблематика обліку фінансових результатів досліджувалася багатьма вітчизняними та зарубіжними вченими. Значний внесок у розвиток теоретичних та методичних засад бухгалтерського обліку фінансових результатів здійснили Ф.Ф. Бутинець, М.С. Пушкар, В.В. Сопко, Л.Г. Ловінська, С.Ф. Голов, Я.В. Соколов, Н.М. Ткаченко, В.П. Завгородній та інші науковці [13, 42, 76, 86, 87, 91]. Дослідники розглядали економічну сутність прибутку, механізми формування фінансових результатів, особливості їх відображення в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності.

На думку Ф.Ф. Бутинця, фінансовий результат є інтегральним показником діяльності підприємства, який формується під впливом усіх господарських процесів та характеризує ефективність використання ресурсного потенціалу підприємства [13]. М.С. Пушкар зазначає, що фінансовий результат є економічною категорією, яка відображає приріст або зменшення власного капіталу підприємства внаслідок здійснення господарської діяльності [76].

Сучасні підходи до трактування фінансових результатів базуються на положеннях міжнародних стандартів фінансової звітності та концепції управлінського обліку. Згідно з НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової

звітності», прибуток – це сума, на яку доходи перевищують пов’язані з ними витрати, а збиток – перевищення витрат над доходами [57].

Теоретичні основи формування фінансових результатів базуються на взаємозв’язку доходів, витрат та фінансових результатів підприємства (рис. 1.1).

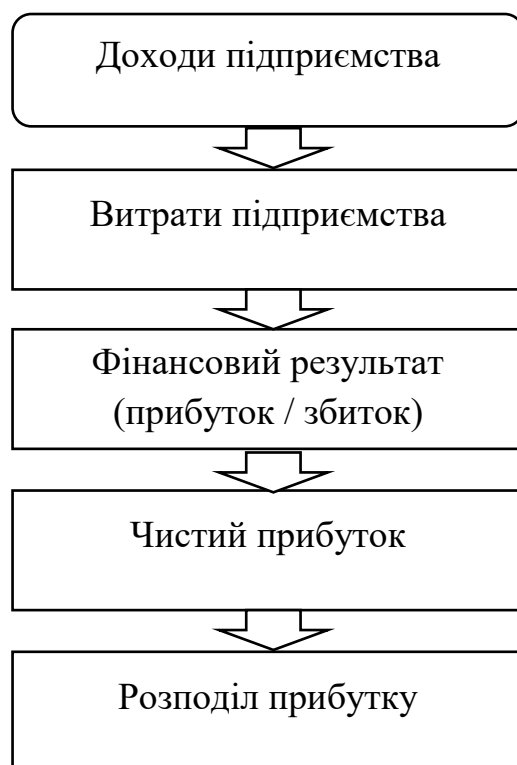

Рис. 1.1 Формування фінансового результату підприємства

Джерело: Сформовано автором на основі [2, 17].

Відповідно до концептуальних засад бухгалтерського обліку фінансові результати визначаються шляхом порівняння доходів звітного періоду з витратами, понесеними для отримання цих доходів. Такий підхід ґрунтується на принципі нарахування та відповідності доходів і витрат.

Облік фінансових результатів являє собою систему спостереження, виміру, реєстрації, групування та узагальнення інформації про доходи, витрати та фінансові результати діяльності підприємства з метою управління ними та формування фінансової звітності. Професор М.Г. Чумаченко визначає облік фінансових результатів як «сукупність методів і прийомів, що забезпечують

формування достовірної інформації про ефективність господарської діяльності для прийняття управлінських рішень» [95, с. 234].

Економічна сутність обліку фінансових результатів розкривається через його функції, які систематизовано в таблиці 1.2.

Таблиця 1.2

Функції обліку фінансових результатів та їх характеристика

Функція	Характеристика	Практичне проявлення	Наукове обґрунтування
Інформаційна	Формування інформації про доходи, витрати та прибуток	Фінансова звітність; управлінські звіти; податкова звітність	В.В. Сопко [86, с. 138]
Контрольна	Перевірка дотримання бюджетів, норм витрат, планових показників	Аналіз відхилень; облік за центрами відповідальності	Ф.Ф. Бутинець [13, с. 267]
Аналітична	Виявлення закономірностей формування фінансових результатів	Факторний аналіз; аналіз беззбитковості	В.Г. Лавренюк [40, с. 201]
Управлінська	Забезпечення прийняття рішень щодо оптимізації прибутку	Ціноутворення; вибір асортименту; інвестиційні рішення	О.В. Олійник [67, с. 156]
Документальна	Забезпечення юридичної достовірності інформації	Первинні документи; реєстри обліку	Н.М. Ткаченко [91, с. 178]

Джерело: Узагальнено автором на основі [13, 40, 67, 86, 91]

Інформаційна функція є провідною в системі обліку фінансових результатів. Згідно з концепцією корисності інформації дані про фінансові результати повинні бути своєчасними, достовірними, зрозумілими та порівнянними для ефективного прийняття рішень. Ці вимоги закладені в

Концептуальній основі фінансової звітності, розробленій Радою з міжнародних стандартів фінансової звітності.

Контрольна функція реалізується через систему бюджетування та обліку за центрами відповідальності. Науковець І.В. Замула обґрунтовує необхідність порівняння фактичних фінансових результатів з плановими показниками за кожним центром прибутку для оцінки ефективності управління [28, с. 312].

Аналітична функція забезпечує поглиблене дослідження факторів, що впливають на формування фінансових результатів. Методика дуополі, розроблена американською компанією DuPont, дозволяє розкласти рентабельність власного капіталу на складові: рентабельність продажів, оборотність активів та фінансовий леверидж.

Управлінська функція обліку фінансових результатів тісно пов'язана з методом «облік прямих витрат» та аналізом беззбитковості. Згідно з цим підходом, облік розподіляє витрати на змінні та постійні, що дозволяє визначити маржинальний прибуток як базу для прийняття короткострокових управлінських рішень [31, с. 100].

Значення обліку фінансових результатів для суб'єктів господарювання полягає в наступному:

1. Забезпечення прозорості діяльності – достовірна інформація про фінансові результати є передумовою довіри інвесторів, кредиторів та інших стейкхолдерів [17, с. 132].

2. База для розподілу прибутку – облік фінансових результатів формує підстави для нарахування дивідендів, преміювання персоналу, реінвестування в розвиток [25, с. 76].

3. Основа податкових розрахунків – оподатковуваний прибуток визначається на базі даних бухгалтерського обліку з урахуванням податкових коригувань [9, с. 147].

4. Джерело аналітичної інформації – дані обліку фінансових результатів використовуються для фінансового аналізу, прогнозування та планування [45, с. 63].

Правові засади обліку фінансових результатів в Україні визначаються комплексом нормативно-правових актів різного рівня (табл. 1.3). На конституційному рівні закріплено право приватної власності на прибуток та обов'язок підприємств вести бухгалтерський облік (статті 41, 92 Конституції України) [34].

Таблиця 1.3

Нормативно-правова база обліку фінансових результатів в Україні

Рівень регулювання	Нормативний акт	Зміст положень щодо обліку фінансових результатів
Законодавчий	Конституція України	Закріплення права на прибуток; обов'язок ведення обліку
	Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні»	Загальні вимоги до обліку доходів та витрат; склад фінансової звітності
	Податковий кодекс України	Порядок коригування фінансового результату до оподатковуваного
Нормативний (національні стандарти)	НП(С)БО 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»	Структура та зміст Звіту про фінансові результати
	НП(С)БО 15 «Дохід»	Критерії та порядок визнання доходів
	НП(С)БО 16 «Витрати»	Класифікація та порядок визнання витрат
	НП(С)БО 17 «Податок на прибуток»	Облік відстрочених податків, вплив на фінансовий результат
Міжнародні стандарти	МСБО 1	Подання фінансової звітності, структура звіту про прибутки та збитки
	МСБО 18	Визнання доходу від договорів з покупцями
	МСФЗ 10	Подання консолідованої звітності
Методичний	Інструкції, методичні рекомендації Мінфіну	Деталізація порядку заповнення звітів; облікові політики

Джерело: Узагальнено автором на основі [34, 52, 53, 54, 57, 58, 59, 60, 71, 75]

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» встановлює загальні вимоги до ведення обліку доходів та витрат, складання фінансової звітності, включаючи Звіт про фінансові результати [75]. Закон визначає коло суб'єктів, зобов'язаних вести облік, та вимоги до оприлюднення фінансової звітності.

У бухгалтерському обліку фінансові результати формуються на рахунках класу 7 «Доходи і результати діяльності» та класу 9 «Витрати діяльності». Узагальнення інформації про фінансові результати здійснюється на рахунку 79 «Фінансові результати».

У працях Л.Г. Ловінської акцентується увага на необхідності гармонізації національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами фінансової звітності [42]. Це сприяє підвищенню прозорості фінансової інформації та покращенню інвестиційної привабливості підприємств.

Важливим напрямом розвитку системи обліку фінансових результатів є цифровізація облікових процесів. Використання ERP-систем, хмарних технологій, Big Data, штучного інтелекту та автоматизованих інформаційних систем забезпечує підвищення точності, швидкості та ефективності облікових процедур (Табл. 1.4) .

Таблиця 1.4

Переваги цифровізації обліку фінансових результатів

Напрямок	Переваги
ERP-системи	Автоматизація облікових процесів
Хмарні технології	Доступність інформації в режимі реального часу
Big Data	Аналіз великих масивів даних
Штучний інтелект	Прогнозування фінансових результатів

Джерело: Сформовано автором на основі [8]

На думку сучасних дослідників, цифрова трансформація бухгалтерського обліку сприяє переходу до концепції безперервного моніторингу фінансових результатів та оперативного управління діяльністю підприємства [10].

Питання впровадження ERP-систем у діяльність підприємств розглядаються у працях, присвячених цифровій трансформації бізнесу, управлінському обліку та бізнес-аналітиці. Разом із тим, специфіка застосування ERP-систем у аграрному секторі та їх вплив на автоматизацію аналізу фінансових результатів потребує подальшого дослідження [8].

Особливу роль відіграє інтеграція ERP-систем із сучасними FINTECH-технологіями, такими як Big Data та штучний інтелект. Це дозволяє перейти від традиційного ретроспективного аналізу до аналітико-прогностичної моделі управління, що підвищує якість прийняття управлінських рішень [8].

Важливим питанням є також методика визначення фінансових результатів відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. Згідно з МСФЗ, прибуток розглядається як зміна економічних вигід підприємства протягом звітного періоду у формі збільшення активів або зменшення зобов'язань.

В умовах глобалізації економіки та інтеграції України до європейського економічного простору виникає необхідність подальшого вдосконалення системи бухгалтерського обліку фінансових результатів відповідно до міжнародних вимог.

Сучасна концепція розвитку бухгалтерського обліку передбачає:

- інтеграцію фінансового та управлінського обліку;
- цифровізацію облікових процесів;
- автоматизацію аналітичних процедур;
- впровадження міжнародних стандартів;
- посилення ролі стратегічного управління прибутком.

Таким чином, облік фінансових результатів є важливим елементом інформаційної системи підприємства, який забезпечує формування достовірної інформації про результати діяльності суб'єкта господарювання. Теоретичні та методичні засади обліку фінансових результатів постійно удосконалюються під впливом цифровізації економіки, розвитку міжнародних стандартів фінансової звітності та трансформації управлінських підходів.

1.3 Методичні основи аналізу фінансових результатів

Фінансовий результат виступає комплексним критерієм оцінки ефективності діяльності підприємства, що інтегрує вплив виробничих, комерційних, фінансових та інших факторів. Його формування відображає кінцевий ефект використання всіх видів ресурсів: матеріальних, трудових, фінансових та інформаційних.

Економічна ефективність господарювання традиційно вимірюється через співвідношення результату та витрат. Фінансовий результат є чисельником ключових показників рентабельності: рентабельності продажів (прибуток/чистий дохід), рентабельності активів (прибуток/сума активів), рентабельності власного капіталу (прибуток/власний капітал).

Професор М.Г. Чумаченко зазначає, що «фінансовий результат є базовим показником для оцінки ефективності не лише поточної діяльності, але й інвестиційних проєктів, фінансових операцій та стратегічних рішень» [95, с. 245]. Дисконтований грошовий потік, що базується на прогнозних фінансових результатах, є ключовим критерієм інвестиційного аналізу.

Зв'язок фінансових результатів з показниками ефективності використання ресурсів систематизовано в таблиці 1.5.

Фінансовий результат є базою для оцінки ефективності управління витратами. Аналіз собівартості продукції, що є найбільшою складовою витрат, дозволяє виявити резерви зниження витрат та збільшення прибутку. Методика «облік прямих витрат» базується на розподілі витрат на змінні та постійні з метою визначення маржинального прибутку як джерела покриття постійних витрат та формування чистого прибутку [20, с. 89].

У системі бенчмаркінгу фінансові результати використовуються для порівняльного аналізу з конкурентами та лідерами галузі. Показники рентабельності, розраховані на базі фінансових результатів, дозначають стандарт ефективності, до якого прагне підприємство [32, с. 156].

Таблиця 1.5

Зв'язок фінансових результатів з показниками ефективності використання ресурсів

Вид ресурсів	Показники використання	Зв'язок з фінансовими результатами	Формула розрахунку
Основні виробничі фонди	Капіталовіддача	Операційний прибуток залежить від ефективності використання ОЗ	Прибуток від реалізації / Середньорічна вартість ОЗ
Оборотні кошти	Оборотність оборотних коштів	Прибуток залежить від швидкості обороту коштів	Чистий дохід / Середній залишок оборотних коштів
Трудові ресурси	Продуктивність праці	Прибуток залежить від обсягу виробництва на одного працівника	Чистий дохід / Середньооблікова чисельність
Фінансові ресурси	Фінансовий леверидж	Прибуток на акцію залежить від структури капіталу	(Чистий прибуток - Дивіденди на привілейовані акції) / Кількість звичайних акцій
Матеріальні ресурси	Матеріаломісткість	Прибуток залежить від ефективності використання матеріалів	Собівартість реалізованої продукції / Чистий дохід

Джерело: Узагальнено автором на основі [10, 33, 68, 89, 95].

У науковій літературі та практиці бухгалтерського обліку сформувалися різні методологічні підходи до визначення фінансових результатів, що базуються на альтернативних концепціях витрат, доходів та прибутку (табл. 1.6).

Класичний підхід базується на принципі зіставлення доходів та витрат звітного періоду. Згідно з цим підходом, фінансовий результат визначається як різниця між доходами (виручкою) та витратами, понесеними для їх отримання. Витрати включають собівартість реалізованої продукції, адміністративні та збутові витрати, інші операційні витрати [57].

Маржинальний підхід передбачає розподіл витрат на змінні та постійні та визначення проміжних фінансових результатів: маржинального прибутку (дохід мінус змінні витрати), прибутку від операційної діяльності (маржинальний прибуток мінус постійні витрати) [64, с. 178]. Цей підхід широко

використовується в управлінському обліку для прийняття рішень щодо цінової політики та асортименту.

Таблиця 1.6

Порівняльна характеристика методологічних підходів до визначення фінансових результатів

Підхід	Принцип визначення	Переваги	Обмеження	Сфера застосування
Класичний	Зіставлення доходів та витрат звітного періоду	Відповідність принципу нарахування; порівнянність періодів	Суб'єктивність розподілу витрат за періодами	Фінансова звітність за національними стандартами
Маржинальний	Розподіл витрат на змінні та постійні; поетапне визначення прибутку	Інформативність для управлінських рішень; аналіз беззбитковості	Неповна відповідність принципу нарахування	Управлінський облік; ціноутворення
Балансовий	Оцінка зміни власного капіталу	Простота розрахунку; урахування всіх змін капіталу	Недостатня деталізація за видами діяльності	Спрощена звітність; аналіз динаміки капіталу
Касовий	Різниця між грошовими надходженнями та виплатами	Об'єктивність; відсутність оціночних суджень	Невідповідність економічній сутності довгострокових операцій	Податковий облік для окремих категорій; аналіз ліквідності
Концепція всеохоплюючого доходу	Включення всіх змін вартості активів та зобов'язань	Повнота інформації; відображення нереалізованих прибутків	Волатильність показників; складність розуміння	МСФО; консолідована звітність

Джерело: Узагальнено автором на основі [8, 19, 33, 68, 89].

Балансовий підхід базується на оцінці зміни власного капіталу за період за винятком змін, пов'язаних із внесками власників та виплатами їм. Згідно з цим підходом, фінансовий результат визначається як різниця між кінцевим та

початковим капіталом з урахуванням додаткових вкладень та вилучень [54, с. 201].

Касовий підхід передбачає визначення фінансових результатів на основі фактичних грошових надходів та виплат, без урахування нарахувань та зобов'язань. Цей підхід використовується в податковому обліку деяких категорій платників та в управлінському обліку для аналізу ліквідності [86, с. 139].

Концепція всеохоплюючого доходу передбачає включення до фінансових результатів не лише прибутку від звичайної діяльності, але й інших елементів сукупного доходу: переоцінки активів, курсових різниць, зміни вартості фінансових інструментів, що оцінюються за справедливою вартістю через інший сукупний дохід [54].

Аналіз фінансових результатів базується на комплексній системі показників, що характеризують різні аспекти прибутковості та ефективності діяльності. Науковці виділяють абсолютні та відносні показники фінансових результатів [19, 22, 33, 41, 63, 65, 68, 89].

Отже, таблиця 1.7 відображає комплексну систему показників аналізу фінансових результатів підприємства, яка дозволяє всебічно оцінити ефективність господарської діяльності, рівень прибутковості, результативність використання ресурсів та якість управління витратами. Представлені показники згруповані за економічним змістом і охоплюють абсолютні показники прибутку, показники рентабельності продажів, активів, капіталу та витрат.

До першої групи належать абсолютні показники прибутку, які характеризують кінцеві результати діяльності підприємства у грошовому вимірі. Валовий прибуток відображає різницю між чистим доходом від реалізації продукції та її собівартістю і характеризує ефективність основної виробничої діяльності підприємства. Прибуток від операційної діяльності враховує не лише виробничі результати, але й адміністративні витрати, витрати на збут та інші операційні доходи й витрати, що дозволяє оцінити результативність поточної діяльності підприємства. Прибуток до оподаткування є узагальнюючим показником фінансового результату до сплати податку на прибуток, а чистий

прибуток характеризує обсяг фінансових ресурсів, що залишається у розпорядженні підприємства після виконання податкових зобов'язань. Важливе значення має також маржинальний прибуток, який показує внесок підприємства у покриття постійних витрат та формування прибутку.

Таблиця 1.7

Система показників аналізу фінансових результатів

Група показників	Показник	Формула розрахунку	Економічний зміст
Абсолютні показники прибутку	Валовий прибуток (Пвал)	Чистий дохід від реалізації — Собівартість реалізованої продукції	Прибуток від основної виробничо-комерційної діяльності без урахування комерційних та управлінських витрат
	Прибуток від операційної діяльності (Попер)	Валовий прибуток + Інші операційні доходи — Адміністративні витрати — Витрати на збут — Інші операційні витрати	Прибуток від основної діяльності підприємства
	Прибуток до оподаткування (Пдо)	Прибуток від операційної діяльності ± Результат інших операцій	Прибуток до врахування податку на прибуток
	Чистий прибуток (Пчист)	Прибуток до оподаткування — Податок на прибуток	Прибуток, що залишається в розпорядженні підприємства
	Маржинальний прибуток (Пмарж)	Чистий дохід від реалізації — Змінні витрати	Вклад у покриття постійних витрат та формування прибутку
Показники рентабельності продажів	Рентабельність валового прибутку	$(\text{Валовий прибуток} / \text{Чистий дохід від реалізації}) \times 100\%$	Ефективність виробництва та закупівельної діяльності
	Рентабельність операційної діяльності	$(\text{Прибуток від операційної діяльності} / \text{Чистий дохід від реалізації}) \times 100\%$	Ефективність управління операційними витратами
	Чиста рентабельність продажів	$(\text{Чистий прибуток} / \text{Чистий дохід від реалізації}) \times 100\%$	Загальна ефективність комерційної діяльності
Показники рентабельності активів та капіталу	Рентабельність активів	$(\text{Чистий прибуток} / \text{Середня вартість активів}) \times 100\%$	Ефективність використання всього капіталу підприємства
	Рентабельність власного капіталу	$(\text{Чистий прибуток} / \text{Середня вартість власного капіталу}) \times 100\%$	Доходність інвестицій власників
	Рентабельність інвестицій	$(\text{Прибуток до оподаткування} + \text{Проценти} / \text{Середня вартість інвестицій}) \times 100\%$	Ефективність інвестиційної діяльності
Показники рентабельності витрат	Рентабельність витрат на виробництво	$(\text{Валовий прибуток} / \text{Собівартість реалізованої продукції}) \times 100\%$	Ефективність виробничих витрат
	Рентабельність загальних витрат	$(\text{Чистий прибуток} / \text{Загальні витрати}) \times 100\%$	Ефективність усіх витрат діяльності

Джерело: Узагальнено автором на основі [19, 22, 33, 41, 63, 68, 89].

Друга група показників представлена коефіцієнтами рентабельності продажів. Вони характеризують ефективність реалізації продукції та здатність

підприємства генерувати прибуток із кожної гривні отриманого доходу. Рентабельність валового прибутку відображає ефективність виробництва та закупівельної діяльності. Рентабельність операційної діяльності дає змогу оцінити рівень контролю операційних витрат та результативність управлінських рішень. Чиста рентабельність продажів характеризує загальну ефективність комерційної діяльності підприємства та рівень чистого прибутку, отриманого з одиниці реалізованої продукції.

Третя група включає показники рентабельності активів та капіталу, які відображають ефективність використання фінансових ресурсів підприємства. Рентабельність активів характеризує здатність підприємства генерувати прибуток за рахунок наявних активів та свідчить про ефективність використання всього майнового потенціалу. Рентабельність власного капіталу визначає доходність вкладень власників підприємства та є одним із ключових показників для інвесторів і акціонерів. Рентабельність інвестицій дозволяє оцінити ефективність інвестиційної діяльності та результативність вкладення фінансових ресурсів.

Окрему групу становлять показники рентабельності витрат, які характеризують співвідношення отриманого прибутку та здійснених витрат. Рентабельність витрат на виробництво відображає ефективність виробничих витрат та рівень окупності собівартості продукції. Рентабельність загальних витрат показує загальну ефективність усіх витрат підприємства та дає змогу оцінити доцільність використання ресурсів у процесі господарської діяльності [95].

Таким чином, система показників аналізу фінансових результатів є важливим інструментом фінансового аналізу та управління підприємством. Її використання дозволяє оцінити прибутковість діяльності, виявити резерви підвищення ефективності, визначити фактори впливу на фінансові результати та сформувати інформаційну базу для прийняття обґрунтованих управлінських рішень.

РОЗДІЛ 2

АНАЛІЗ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ТА ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ У ФГ «ВОЛ» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика ФГ «ВОЛ»

Фермерське господарство «ВОЛ» є самостійним суб'єктом господарювання, який здійснює підприємницьку діяльність у сфері сільськогосподарського виробництва на території села Гути Тульчинського району Вінницької області. Управління господарством здійснює його керівник – голова фермерського господарства Олійник Василь Григорович, який забезпечує формування стратегії розвитку, координацію виробничих процесів, ефективне використання ресурсного потенціалу та досягнення запланованих результатів діяльності.

Правові засади діяльності господарства формуються відповідно до чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про фермерське господарство», Земельного та Податкового кодексів України, Кодексу законів про працю та інших нормативно-правових актів, що регулюють функціонування суб'єктів аграрного сектору. Законодавча база визначає порядок користування земельними ресурсами, оподаткування, ведення бухгалтерського обліку, організації праці та здійснення господарської діяльності.

Відповідно до законодавства, фермерське господарство є формою підприємницької діяльності громадян, спрямованою на виробництво, переробку та реалізацію товарної сільськогосподарської продукції з метою отримання прибутку. ФГ «ВОЛ» працює на засадах господарської самостійності, майнової відповідальності та економічної самоокупності. Джерелами формування ресурсної бази є власні внески учасників, доходи від господарської діяльності та інші надходження, дозволені законодавством.

Господарство самостійно визначає напрями розвитку, спеціалізацію виробництва та структуру посівів, укладає договори з контрагентами, організовує виробничий процес і збут продукції. В умовах мінливого ринкового середовища діяльність здійснюється з орієнтацією на економічну ефективність, раціональне використання ресурсів та забезпечення належної якості продукції.

Основним видом економічної діяльності ФГ «ВОЛ» є вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур (КВЕД 01.11). Така спеціалізація відповідає природно-кліматичним умовам регіону та є традиційною для аграрного виробництва Вінницької області.

Результативність діяльності фермерського господарства значною мірою залежить від рівня забезпеченості земельними, трудовими, матеріальними та фінансовими ресурсами. Земельний фонд виступає основою виробничого потенціалу, оскільки забезпечує можливість вирощування сільськогосподарських культур. Матеріально-технічна база включає виробничі приміщення, сільськогосподарську техніку, обладнання та транспортні засоби, необхідні для виконання технологічних операцій. Трудові ресурси представлені відносно невеликою, але професійно підготовленою командою працівників, що є характерним для фермерських господарств сімейного типу (табл. 2.1).

Площа сільськогосподарських угідь у досліджуваному періоді залишалася незмінною і становила 263,5 га, при цьому вся земельна площа представлена ріллею. Це характеризує господарство як підприємство із стабільною земельною базою, що створює сприятливі умови для планування виробничої діяльності та формування довгострокової стратегії розвитку.

Позитивною тенденцією є поступове нарощування капіталу підприємства. Так, величина авансованого капіталу збільшилася з 32451,5 тис. грн у 2023 р. до 33194,5 тис. грн у 2025 р., або на 2,3 %. Аналогічна динаміка спостерігається щодо власного капіталу, який зріс на 739,9 тис. грн і у 2025 р. становив 33191,4 тис. грн. Переважання власних джерел фінансування свідчить про високий рівень фінансової незалежності господарства та низьку залежність від залучених коштів.

Таблиця 2.1

Забезпеченість основними видами ресурсів ФГ «ВОЛ»

Показники	2023р.	2024р.	2025р.	2025 р. до 2023 р., %
Площа сільськогосподарських угідь, га	263,5	263,5	263,5	100,0
з них: ріллі	263,5	263,5	263,5	100,0
Авансований капітал, тис. грн.	32451,5	32675,1	33194,5	102,3
Власний капітал, тис. грн.	32451,5	32675,1	33191,4	102,3
Наявність оборотних активів, тис. грн.	25402,1	25256,2	25484,1	100,3
Середньорічна вартість основних засобів, тис. грн.	7049,4	7418,9	7710,5	109,4
Капіталозабезпеченість, (на 100 га с.-г. угідь), тис. грн.	2675,3	2815,5	2926,2	109,4
Капіталоозброєність праці, тис. грн.	2349,8	3709,5	3855,3	164,1
Середньорічна кількість працівників, чол.	3	2	2	66,7
Припадає на 1 працездатного сільськогосподарських угідь, га	87,8	131,8	131,8	150,1

Джерело: розраховано автором на базі звітності підприємства

Вартість оборотних активів протягом аналізованого періоду залишалася практично незмінною та коливалася в межах 25,3–25,5 млн грн. У 2025 р. цей показник перевищив рівень 2023 р. лише на 0,3 %, що свідчить про стабільність виробничо-фінансового циклу та достатній рівень забезпечення поточної діяльності господарства оборотними ресурсами.

Важливою характеристикою виробничого потенціалу є забезпеченість основними засобами. Середньорічна вартість основних засобів за досліджуваний період зросла з 7049,4 тис. грн до 7710,5 тис. грн, або на 9,4 %. Зростання цього показника свідчить про оновлення та зміцнення матеріально-технічної бази господарства, що створює передумови для підвищення продуктивності праці та ефективності виробництва.

Покращення ресурсного потенціалу підтверджується також зростанням показника капіталозабезпеченості. Якщо у 2023 р. на 100 га сільськогосподарських угідь припадало 2675,3 тис. грн капіталу, то у 2025 р. цей показник досяг 2926,2 тис. грн, що на 9,4 % більше. Це свідчить про підвищення

рівня матеріального забезпечення виробництва та зміцнення економічного потенціалу господарства.

Особливо суттєво зросла капіталоозброєність праці — з 2349,8 тис. грн на одного працівника у 2023 р. до 3855,3 тис. грн у 2025 р., або на 64,1 %. Таке зростання зумовлене одночасним збільшенням вартості основних засобів та скороченням чисельності працівників із трьох до двох осіб. У результаті навантаження земельних ресурсів на одного працівника також підвищилося з 87,8 га до 131,8 га, або на 50,1 %.

Зменшення середньорічної чисельності працівників на 33,3 % може свідчити про оптимізацію трудових ресурсів та підвищення рівня механізації виробничих процесів. Водночас зростання площі угідь у розрахунку на одного працівника вказує на підвищення інтенсивності використання трудових ресурсів та посилення вимог до продуктивності праці.

Отже, результати аналізу свідчать, що ФГ «ВОЛ» характеризується стабільною земельною базою, достатнім рівнем забезпеченості капіталом, зростанням вартості основних засобів та підвищенням ефективності використання трудових ресурсів. Сукупність зазначених тенденцій свідчить про зміцнення ресурсного потенціалу господарства та створює передумови для подальшого підвищення ефективності його виробничо-господарської діяльності.

Дані таблиці 2.2 свідчать про певну трансформацію структури рослинницького виробництва ФГ «ВОЛ» упродовж 2023-2025 рр. У досліджуваному періоді господарство здійснювало вирощування основних зернових та олійних культур, однак набір культур за роками змінювався відповідно до виробничої стратегії та ринкової кон'юнктури.

Склад вирощуваних культур у 2023-2025 рр. змінювався, що свідчить про активне використання механізмів диверсифікації виробництва та оптимізації посівних площ. Водночас господарству вдалося забезпечити стабільний рівень урожайності основних культур, а за окремими напрямками досягти суттєвого зростання обсягів виробництва. Особливо позитивною тенденцією є підвищення результативності вирощування окремих зернових культур, що сприяло

збільшенню валового збору продукції. Урожайність соняшнику протягом аналізованого періоду залишалася практично незмінною, що свідчить про стабільність технологічних процесів та ефективне використання земельних ресурсів.

Таблиця 2.2

Виробництво сільськогосподарської продукції ФГ «ВОЛ»

Види продукції	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р, +/-	2025 р. до 2023 р., %
Виробництво продукції рослинництва, ц					
пшениця озима	4752,0	-	-	-	-
кукурудза на зерно	-	2290,0	8843,5	-	-
соняшник	2496,1	349,2	1491,4	-1004,7	59,7
соя	-	1611,1	-	-	-
Урожайність с.-г. культур, ц/га					
пшениця озима	48,0	-	-	-	-
кукурудза на зерно	-	23,1	54,0	-	-
соняшник	15,2	17,5	15,1	-0,1	99,3
соя	-	10,7	-	-	-

Джерело: розраховано автором на базі звітності підприємства

Загалом результати діяльності у галузі рослинництва підтверджують достатній рівень виробничого потенціалу ФГ «ВОЛ» та його здатність адаптуватися до змін зовнішнього середовища. Рациональне формування структури посівів, підтримання належного рівня врожайності та орієнтація на найбільш економічно доцільні культури створюють передумови для підвищення ефективності господарської діяльності та зміцнення конкурентних позицій підприємства на аграрному ринку.

Проаналізуємо структуру чистого доходу від реалізації сільськогосподарської продукції на підприємстві (табл. 2.3). Основну частку доходів господарства формує реалізація технічних культур. У середньому за 2023-2025 рр., їхня питома вага становила 48,4 % загального чистого доходу від реалізації продукції.

Таблиця 2.3

**Вартість та структура чистого доходу від реалізації продукції
ФГ «ВОЛ»**

Види продукції	2023 р.		2024 р.		2025 р.		В середньому за 3 роки	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Зернові та зернобобові – всього	654,2	28,9	8446,0	65,0	2534,6	34,9	3878,3	42,9
пшениця озима	0,0	0,0	6364,6	49,0	2534,6	34,9	2966,4	28,0
кукурудза на зерно	654,2	28,9	2081,5	16,0	0,0	0,0	911,9	15,0
Насіння сої	0,0	0,0	0,0	0,0	1897,1	26,1	632,4	8,7
Насіння соняшнику	1612,7	71,1	4538,5	35,0	2828,0	39,0	2993,1	48,4
Всього по підприємству	2266,9	100,0	12984,5	100,0	7259,8	100,0	7503,7	100,0

Джерело: Розраховано автором на базі звітності підприємства

У структурі доходу від реалізації продукції найбільшу частку займає насіння соняшнику – 48,4 %, що свідчить про його провідне значення у формуванні фінансових результатів господарства. Значною є також частка пшениці озимої, яка становить 28,0 %, тоді як на реалізацію кукурудзи на зерно припадає 15,0 % загального обсягу доходу. Отже, за результатами аналізу структури реалізації продукції можна зробити висновок, що ФГ «ВОЛ» має зерново-технічний виробничий напрям.

Оцінка рівня економічної ефективності діяльності ФГ «ВОЛ» наведена в таблиці 2.4. Зокрема, спостерігається зниження чистого доходу від реалізації продукції в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь на 11,0% порівняно з 2023 роком, що зумовлено коливаннями обсягів виробництва та змінами у структурі реалізації продукції. Аналогічна тенденція характерна і для показника доходу на 1000 грн основних засобів, який зменшився на 18,6%, що

свідчить про певне зниження ефективності використання матеріально-технічної бази.

Таблиця 2.4

Економічна ефективність функціонування ФГ «ВОЛ»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., %
Чистий дохід від реалізації продукції в розрахунку на:				
- 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	3094,8	4927,7	2755,1	89,0
- 1000 грн. основних фондів сільськогосподарського призначення, грн.	1156,8	1750,2	941,5	81,4
- 1 працівника, зайнятого в сільському господарстві, тис. грн.	2718,3	6492,3	3629,9	133,5
Припадає валового прибутку в розрахунку на:				
- 100 га сільськогосподарських угідь, тис. грн.	142,9	211,9	435,6	304,9
- 1000 грн. основних фондів сільськогосподарського призначення, грн.	53,4	75,3	148,9	278,7
- 1 працівника, зайнятого в сільському господарстві, тис. грн.	125,5	279,2	573,9	457,3
Капіталовіддача, грн.	1,16	1,75	0,94	81,4
Капіталомісткість, грн.	0,86	0,57	1,06	122,9
Рівень рентабельності діяльності підприємства, %	1,3	2,8	11,2	x

Джерело: розраховано автором на базі звітності підприємства

Водночас показник продуктивності праці демонструє позитивну динаміку: чистий дохід у розрахунку на одного працівника зріс на 33,5%, що пояснюється скороченням чисельності персоналу та концентрацією виробничих функцій. Щодо показників прибутковості, слід відзначити суттєве зростання валового прибутку в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь у 3,0 рази, на 1000

грн основних засобів – у 2,8 рази, а також на одного працівника – у 4,6 рази. Це свідчить про підвищення ефективності формування фінансового результату за умови оптимізації витрат та покращення структури доходів.

Показник капіталовіддачі знизився з 1,75 грн у 2024 році до 0,94 грн у 2025 році, що на 18,6% менше порівняно з 2023 роком, і свідчить про зменшення ефективності використання авансованого капіталу. Водночас капіталомісткість зросла до 1,06 грн, що на 22,9% перевищує рівень 2023 року, що є негативною тенденцією та вказує на збільшення витрат капіталу на одиницю продукції. Рівень рентабельності діяльності підприємства демонструє позитивну динаміку і зріс до 11,2% у 2025 році проти 1,3% у 2023 році та 2,8% у 2024 році, що свідчить про суттєве покращення фінансових результатів та підвищення загальної ефективності господарювання.

Таким чином, ФГ «ВОЛ» функціонує як мале аграрне підприємство з обмеженою чисельністю персоналу та відносно сталою забезпеченістю виробничими ресурсами. Разом з тим результати проведеного аналізу вказують на суперечливий характер економічної динаміки, поряд із підвищенням показників прибутковості та продуктивності праці простежується погіршення ефективності використання капіталу, що зумовлює потребу в удосконаленні структури ресурсного забезпечення та забезпеченні більш збалансованого розвитку господарської діяльності.

Організація бухгалтерського обліку у ФГ «ВОЛ» здійснюється за журнально-ордерною системою, яка забезпечує впорядкування облікових даних та належний контроль за здійснюваними господарськими операціями. Функції ведення обліку, підготовки фінансової та податкової звітності покладено на головного бухгалтера, який несе відповідальність за повноту, достовірність та аналітичну придатність облікової інформації для управлінських потреб. Для забезпечення єдиних методичних засад облікової роботи підприємство використовує План рахунків бухгалтерського обліку, затверджений наказом Міністерства фінансів України № 291 від 30.11.1999 р. Його застосування сприяє уніфікації облікових процедур, підвищує порівнюваність даних та формує

інформаційну основу для комплексної оцінки фінансово-економічного стану господарства.

Узагальнення результатів дозволяє зробити висновок, що ФГ «ВОЛ» має достатній рівень ресурсного потенціалу та стабільну виробничу базу, однак потребує подальших заходів щодо удосконалення управління капіталом, підвищення ефективності його використання та оптимізації витратної частини з метою зміцнення довгострокової фінансової стійкості.

2.2 Стан первинного, аналітичного та синтетичного обліку фінансових результатів

Фермерське господарство «ВОЛ» є сільськогосподарським підприємством, що здійснює виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції. Для ведення бухгалтерського обліку та формування фінансової звітності в господарстві застосовується журнально-ордерна форма обліку. Ця форма обліку дозволяє забезпечити повноту, достовірність та своєчасність відображення господарських операцій у бухгалтерському обліку, що є критично важливим для ефективного управління фінансовими результатами.

Особливістю облікової політики ФГ «ВОЛ» є те, що воно є платником єдиного податку 4-ї групи. Згідно з законодавством України, платники єдиного податку 4-ї групи звітують про доходи та витрати у розрізі окремих видів діяльності. Це накладає специфічні вимоги на організацію первинного, аналітичного та синтетичного обліку фінансових результатів. У даному підрозділі буде розглянуто специфіку обліку доходів, витрат та фінансових результатів в умовах спрощеної системи оподаткування.

Первинний облік у ФГ «ВОЛ» організовано відповідно до вимог Закону України "Про бухгалтерський облік та фінансовий звітність в Україні" та Положення про документальне забезпечення записів у бухгалтерському обліку.

Первинні документи є початковим етапом облікового процесу і фіксують факти господарського життя, що впливають на формування фінансових результатів.

У фермерському господарстві «ВОЛ» основними видами доходів є:

- доходи від реалізації сільськогосподарської продукції (зерно, олійні культури, продукція тваринництва тощо);
- доходи від надання послуг (оренда техніки, надання послуг з обробітку землі тощо);
- інші операційні доходи (субсидії, дотації, доходи від реалізації оборотних активів);
- доходи від фінансових операцій та надзвичайних подій (якщо мали місце).

Для документального підтвердження доходів від реалізації продукції у господарстві застосовуються такі первинні документи:

1) Накладна (товарно-транспортна накладна) – є основним документом при відпуску сільськогосподарської продукції покупцям. Вона містить відомості про найменування продукції, її кількість, одиниці виміру, ціну та загальну суму. Товарно-транспортна накладна (ТТН) є обов'язковою при транспортуванні вантажу автомобільним транспортом і підтверджує факт переходу права власності на товар до покупця.

2) Акт приймання-передачі – застосовується при передачі продукції, робіт або послуг, коли необхідне двостороннє підтвердження факту здійснення операції. Особливо актуальний при наданні послуг.

3) Рахунок-фактура – виписується постачальником покупцеві і є підставою для оплати товарів (робіт, послуг). Містить реквізити обох сторін, перелік та вартість товарів, умови оплати.

4) Видаткова накладна – оформляється при відпуску товарів зі складу. У сільськогосподарських підприємствах застосовується також спеціалізована форма – Реєстр відправки зерна та іншої продукції з поля (форма № 77).

5) Лімітно-забірна картка – застосовується для багаторазового відпуску цінностей і використовується при систематичних поставках.

б) Прибутковий касовий ордер та виписка банку – підтверджують факт отримання оплати від покупців та є підставою для визнання доходу у момент оплати (при застосуванні касового методу) або підтверджують погашення дебіторської заборгованості.

При реалізації зернових та олійних культур фермерське господарство «ВОЛ» також може використовувати складські квитанції на зерно та акти на приймання зерна та насіння олійних культур при здачі продукції на елеватор.

Витрати, які формують собівартість реалізованої продукції та інші витрати діяльності, підтверджуються відповідними первинними документами:

- Лімітно-забірні картки та накладні-вимоги – для відпуску матеріалів, насіння, добрив, засобів захисту рослин у виробництво;
- Табелі обліку робочого часу та розрахункові відомості – для нарахування заробітної плати;
- Дорожні листи (подорожні листи вантажного автомобіля, трактора) – для обліку роботи техніки та витрат пального;
- Акти на списання матеріальних цінностей, малоцінних та швидкозношуваних предметів;
- Розрахунок амортизації основних засобів та нематеріальних активів;
- Акти виконаних робіт від підрядників та виконавців послуг;
- Авансові звіти підзвітних осіб з доданими первинними документами (чеки, квитанції, рахунки).

У таблиці 2.5 наведено перелік основних первинних документів, що застосовуються у ФГ «ВОЛ» при обліку доходів і витрат, а також вказано на підставі яких документів формуються облікові записи.

Особливістю документування у ФГ «ВОЛ» як платника єдиного податку четвертої групи є те, що господарство не є платником ПДВ за умовчанням, якщо добровільно не зареєструвалося платником ПДВ. Господарство зареєстроване платником ПДВ, до кожної операції з реалізації товарів (робіт, послуг) складається ще податкова накладна, яка реєструється в Єдиному реєстрі податкових накладних. Наявність зареєстрованої податкової накладної є

підставою для відображення податкових зобов'язань і формує окрему підсистему документообігу.

Таблиця 2.5

Первинні документи, що використовуються для обліку доходів та витрат у ФГ «ВОЛ»

Група операцій	Вид документа	Призначення	Статус у системі обліку
Облік виробництва продукції	Акт на списання матеріалів (форма № М-11)	Облік витрачання насіння, добрив, ЗЗР	Підстава для формування собівартості
	Табель обліку робочого часу (форма № П-13)	Облік відпрацьованого часу	База нарахування зарплати
	Наряд на відрядну роботу	Облік виконання робіт у рослинництві	Підстава для розподілу витрат
	Акт на виконання робіт внутрішньогосподарського характеру	Фіксація виконання робіт між підрозділами	Формування трансфертних цін
Облік реалізації продукції	Товарно-транспортна накладна	Оформлення відвантаження зерна	Підстава для визнання доходу
	Акт приймання-передачі	Фіксація передачі продукції покупцю	Підстава для визнання доходу
	Рахунок-фактура	Виставлення рахунку покупцю	Підтвердження заборгованості
	Акт звірки розрахунків	Підтвердження взаємних розрахунків	Коригування доходів/витрат
Облік операційних витрат	Прибутковий касовий ордер (форма № КО-1)	Оформлення готівкових надходжень	Облік касових операцій
	Видатковий касовий ордер (форма № КО-2)	Оформлення готівкових витрат	Облік касових операцій
	Платіжне доручення	Безготівкові розрахунки	Облік банківських операцій
	Авансовий звіт	Звіт підзвітних осіб	Облік витрат на відрядження, ПММ
Облік капітальних витрат	Акт приймання-передачі основних засобів (форма № ОЗ-1)	Введення в експлуатацію ОЗ	Початок нарахування амортизації
	Інвентарна картка обліку ОЗ (форма № ОЗ-6)	Аналітичний облік ОЗ	База нарахування амортизації

Джерело: складено автором за матеріалами ФГ «ВОЛ»

Усі первинні документи після перевірки бухгалтером щодо їх правильності оформлення, достовірності та законності відображених операцій підлягають подальшому опрацюванню: таксуванню (множення кількості на ціну),

групуванню за однорідними операціями та контируванню (зазначення кореспондуючих рахунків). Лише після цього дані первинних документів переносяться до реєстрів аналітичного та синтетичного обліку (Рис. 2.1).

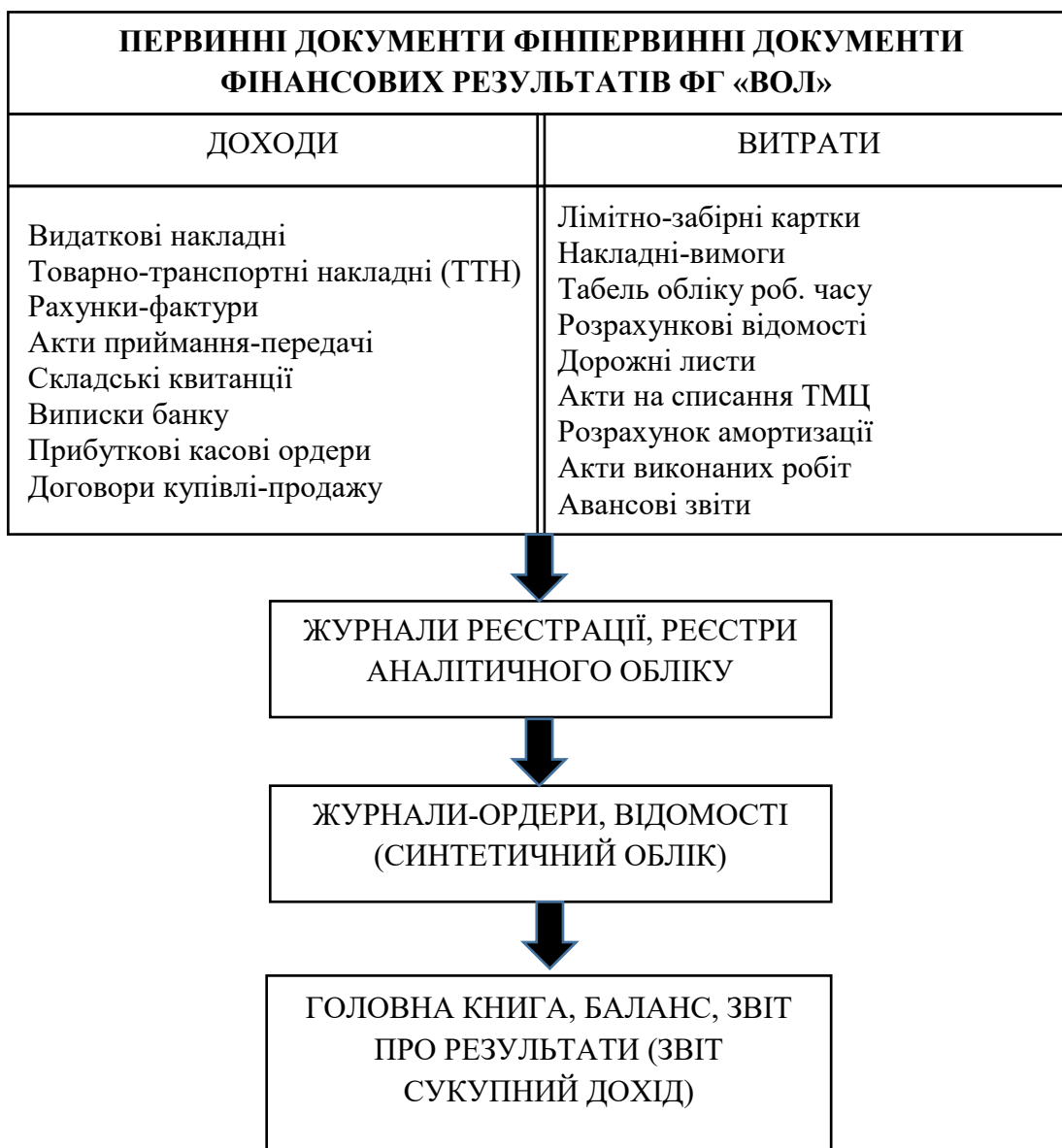

Рис. 2.1 Схема руху первинної документації з обліку доходів і витрат у ФГ «ВОЛ»

Джерело: розроблено автором

Особливістю первинного обліку у ФГ «ВОЛ» є сезонність виробництва, що потребує застосування специфічних методів розподілу витрат між виробничими циклами. Зокрема, витрати на вирощування сільськогосподарських культур

відносяться на собівартість продукції по мірі її реалізації з урахуванням незавершеного виробництва на кінець року.

Для обліку витрат на виробництво застосовується метод прямого включення витрат, за яким прямі матеріальні витрати та оплата праці безпосередньо відносяться на собівартість конкретних культур, а загальновиробничі витрати розподіляються пропорційно до площі посівів або інших баз розподілу.

Синтетичний облік реалізації сільськогосподарської продукції, виконаних робіт і наданих послуг за умов застосування журнально-ордерної форми бухгалтерського обліку здійснюється у Журналі-ордері № 6 с.-г. У цьому регістрі щомісячно узагальнюються кредитові обороти за рахунками 36 «Розрахунки з покупцями та замовниками», 70 «Доходи від реалізації», 71 «Інший операційний дохід», 72 «Дохід від участі в капіталі», 73 «Інші фінансові доходи», 74 «Інші доходи», 75 «Надзвичайні доходи» та 79 «Фінансові результати» у кореспонденції з дебетом відповідних бухгалтерських рахунків.

Приклад господарських операцій з обліку формування доходів та витрат у ФГ «ВОЛ» на ведемо у таблиці 2.6.

Облік витрат на підприємстві організовується відповідно до вимог НП(С)БО 16 «Витрати», НП(С)БО 9 «Запаси» та НП(С)БО 30 «Біологічні активи», які визначають порядок визнання, оцінки та відображення витрат у системі бухгалтерського обліку.

Відповідно до чинного Плану рахунків бухгалтерського обліку, узагальнення інформації про витрати діяльності здійснюється на рахунках класу 9 «Витрати діяльності». До них належать рахунки: 90 «Собівартість реалізації», 91 «Загальновиробничі витрати», 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут», 94 «Інші витрати операційної діяльності», 95 «Фінансові витрати», 96 «Витрати від участі в капіталі», 97 «Інші витрати» та 98 «Податок на прибуток».

Для забезпечення ефективного управління витратами доцільним є використання інтегрованого підходу до ведення фінансового та управлінського обліку, який відповідає структурі національного Плану рахунків та системі

фінансової звітності. За такого підходу прямі виробничі витрати накопичуються на рахунку 23 «Виробництво», тоді як непрямі виробничі витрати відображаються на рахунку 91 «Загальновиробничі витрати». Наприкінці звітного періоду загальновиробничі витрати розподіляються між об'єктами калькулювання та включаються до виробничої собівартості продукції через рахунок 23.

Таблиця 2.6

Господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку формування доходів та витрат у ФГ «ВОЛ» за грудень 2024 року

№	Зміст господарської операції	Сума, грн.	Дт	Кт
1	Реалізовано насіння соняшнику ТОВ «ВІНТРЕЙД» (у т.ч. ПДВ)	425820,00	361	701
2	Відображено податкове зобов'язання з ПДВ	70970,00	701	643
3	Згідно з договором надано послуги сторонній організації	12000,00	377	703
4	Відображено податкове зобов'язання по ПДВ	2000,00	703	643
5	Списано операційну кредиторську заборгованість щодо якої минув строк позовної давності	5412,23	631	717
6	Нараховано ЄСВ (22%)	10053,37	92	651
7	Списана собівартість реалізованої продукції	215670,80	901	27
8	Відображено суми нарахованої заробітної плати адміністративного персоналу	45697,14	92	661
9	Відображено суми амортизації необоротних активів, що використовуються під час реалізації продукції	34675,63	93	13
10	Нараховані відсотки за позиками банку	7845,27	951	685

Джерело: сформовано автором на основі даних обліку

Водночас витрати, що не належать до виробничих, обліковуються на рахунках 92 «Адміністративні витрати», 93 «Витрати на збут» і 94 «Інші витрати операційної діяльності». Такі витрати не формують виробничу собівартість

продукції, а безпосередньо списуються на фінансові результати того звітного періоду, у якому вони були понесені.

Склад поточних витрат, що включаються до собівартості сільськогосподарської продукції, визначається Методичними рекомендаціями з планування, обліку і калькулювання собівартості продукції (робіт, послуг) сільськогосподарських підприємств, затвердженими наказом Міністерства аграрної політики України від 18 травня 2001 року № 132.

Аналітичний облік витрат діяльності організовується залежно від особливостей виробничого процесу та інформаційних потреб управління. Зокрема, витрати групуються за видами виробництв, окремими статтями калькуляції, напрямками діяльності, видами продукції або їх однорідними групами. На підприємствах із розвиненою організаційною структурою аналітичний облік може додатково вестися за структурними підрозділами, центрами відповідальності та центрами витрат, що сприяє посиленню контролю за ефективністю використання ресурсів.

Узагальнення інформації про витрати здійснюється у спеціалізованих виробничих звітах, які виступають основними зведеними регістрами аналітичного обліку. До таких документів належать звіт про витрати та вихід продукції основного виробництва, звіт про витрати і вихід продукції (робіт, послуг) допоміжних виробництв, звіт про загальновиробничі витрати, звіт про адміністративні витрати та звіт про витрати на збут. Саме ці регістри забезпечують систематизацію інформації про витрати та є підставою для визначення собівартості продукції і формування фінансових результатів діяльності підприємства.

Для обліку й узагальнення фінансових результатів призначений рахунок 79 «Фінансові результати», який є операційним, порівняльним. Порівнюючи доходи (кредит рахунка 79) з витратами (дебет рахунка 79) визначають фінансовий результат – прибуток чи збиток (табл. 2.7).

Таблиця 2.7

**Господарські операції та кореспонденція рахунків з обліку
формування фінансових результатів в ФГ «ВОЛ» за 2024 рік**

№	Зміст операції	Кореспонденція рахунків		Сума, грн.
		Дт	Кт	
1	Списанно суму доходу від реалізації на фінансовий результат	70	79	15581420,00
2	Списання дебетових оборотів субрахунку №704 “Вирахування з доходу” на рахунок №79	79	70	2596903,33
3	Списанно суми доходу в порядку закриття рахунку №71 “Інший операційний дохід”	71	79	-
4	Списанно суми доходу від участі в капіталі в порядку закриття рахунку №72	72	79	-
5	Списанно суми інших фінансових доходів в порядку закриття рахунку №73	73	79	-
6	Списання суми інших доходів в порядку закриття рахунку №74	74	79	40720,00
7	Списанно собівартість реалізованої продукції (товарів, робіт, послуг)	79	90	12426100,00
8	Списання визнаних адміністративних витрат рахунку №92	79	92	214275,00
9	Списання витрат на збут в порядку закриття рахунку №93	79	93	38325,00
10	Списання визнаних інших витрат операційної діяльності в порядку закриття рахунку №94	79	94	-
11	Списання визнаних фінансових витрат в порядку закриття рахунку №95	79	95	-
12	Списання визнаних витрат від участі в капіталі у порядку закриття рахунку №96	79	96	-
13	Списання визнаних інших витрат у порядку закриття рахунку №97	79	97	-
14	Включення до фінансових результатів суми податку на прибуток, рахунок №98 “Податки на прибутки”	79	98	-
15	Визнано прибуток за результатами звітного періоду	79	44	346500,00

Джерело: сформовано автором на основі даних обліку

Сальдо рахунка 79 (після порівняння доходів і витрат) при його закритті списується на рахунок 44 «Нерозподілені прибутки (непокриті збитки)» таким записом: прибуток – дебет рахунка 79 кредит рахунка 44; збиток – дебет рахунка 44, кредит рахунка 79.

2.3. Аналіз фінансових результатів діяльності господарства

У сучасних умовах функціонування аграрні підприємства здійснюють діяльність у межах ринкової економіки, що обумовлює необхідність ефективного фінансового менеджменту. Його результативність значною мірою залежить від здатності управлінського персоналу якісно оцінювати та інтерпретувати фінансові результати діяльності підприємства. З метою формування обґрунтованих висновків щодо ефективності господарювання доцільним є проведення аналізу фінансових результатів діяльності господарства. У межах даного дослідження здійснено оцінку фінансових результатів ФГ «ВОЛ».

Аналіз фінансових результатів діяльності являє собою систему аналітичних процедур, спрямованих на дослідження підсумкових показників роботи підприємства за визначений період. Його основною метою є оцінювання ефективності використання ресурсів, виявлення слабких місць у системі управління, а також формування інформаційної бази для прийняття оперативних управлінських рішень, спрямованих на підвищення результативності діяльності.

До ключових складових аналізу фінансових результатів належать:

- горизонтальний аналіз, що передбачає оцінювання динаміки окремих показників у часі та виявлення абсолютних і відносних змін за досліджуваний період;
- вертикальний аналіз, який полягає у дослідженні структури фінансових показників та визначенні питомої ваги їх складових;
- трендовий аналіз, спрямований на узагальнене вивчення тенденцій зміни показників фінансових результатів у динаміці за звітний період.

У процесі оцінювання фінансових результатів діяльності підприємства важливе значення має дослідження їх динаміки, оскільки саме зміни ключових показників у часі дозволяють виявити загальні тенденції розвитку господарства, ефективність управління витратами та здатність формувати прибуток.

З метою більш детального аналізу фінансових результатів ФГ «ВОЛ» здійснено узагальнення основних показників доходів, витрат і прибутку за 2023-

2025 рр., що дозволяє оцінити як масштаб діяльності підприємства, так і ефективність формування фінансового результату. Узагальнені дані наведено в таблиці 2.8.

Таблиця 2.8

Динаміка основних показників фінансових результатів діяльності ФГ «ВОЛ»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р.	
				+/-	%
Чистий дохід від реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	8154,9	12984,5	7259,7	-895,2	89,0
Собівартість реалізації продукції, робіт, послуг, тис. грн.	7778,4	12426,1	6111,9	-1666,5	78,6
Валовий прибуток, тис. грн.	376,5	558,4	1147,8	771,3	304,9
Чистий прибуток, тис. грн.	100,7	346,5	686,2	585,5	681,4

Джерело: розраховано автором на базі звітності підприємства

Упродовж досліджуваного періоду спостерігаються коливання обсягів чистого доходу та собівартості реалізованої продукції, після суттєвого зростання у 2024 р., у 2025 р. відбувається їх зниження, що вказує на нестійкість масштабів господарської діяльності та залежність результатів від виробничо-ринкових факторів. Водночас прибуткові показники демонструють позитивну динаміку. Зокрема, валовий та чистий прибуток мають виражену тенденцію до зростання протягом усього періоду, що свідчить про підвищення загальної ефективності формування фінансового результату та покращення співвідношення доходів і витрат.

Отже, фінансові результати підприємства характеризуються поєднанням нестабільності доходної частини та поступового зміцнення прибутковості, що в цілому вказує на наявність внутрішніх резервів підвищення ефективності діяльності за умови стабілізації обсягів виробництва та реалізації.

Оскільки обсяг чистого прибутку підприємства безпосередньо визначається рівнем витрат, пов'язаних із виробництвом і реалізацією продукції,

доцільним є дослідження структури виробничих витрат у рослинництві ФГ «ВОЛ», що наведено в таблиці 2.9. У структурі виробничих витрат продукції рослинництва найбільше займають матеріальні витрати, а саме 87,4% у 2025 р. У розрізі матеріальних витрат найбільша питома вага припадає на придбання мінеральних добрив 45,3%, пальне і мастильні матеріали 22,3%.

Таблиця 2.9

Структура виробничих витрат продукції рослинництва у ФГ «ВОЛ»

Статті	2023 р.		2024 р.		2025р.		2025 р. до 2023 р., (+;-)	
	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%	тис. грн.	%
Прямі матеріальні витрати:	8048	91,2	8239,8	86,3	7478,9	87,4	-569,1	-3,8
- насіння	722,8	8,2	1563,2	16,4	772,4	9,0	49,6	0,8
- мінеральні добрива	4936,5	55,9	4646,6	48,7	3875,6	45,3	-1060,9	-10,6
- пальне і мастильні матеріали	1638,5	18,6	1215,8	12,7	1904,4	22,3	265,9	3,7
- запасні частини	750,2	8,5	814,2	8,5	926,5	10,8	176,3	2,3
Прямі витрати на оплату праці	354,5	4,0	312,3	3,3	339,3	4,0	-15,2	-0,1
Інші прямі витрати	422,8	4,8	996	10,4	738,4	8,6	315,6	3,8
- відрахування на соціальні заходи	78	0,9	68,7	0,7	74,6	0,9	-3,4	0,0
- орендна плата	218	2,5	251,6	2,6	295,5	3,5	77,5	1,0
-амортизація основних засобів	126,8	1,4	675,7	7,1	368,3	4,3	241,5	2,9
Всього витрат	8825,3	100,0	9548,1	100,0	8556,6	100,0	-268,7	0,0

Джерело: сформовано автором на основі фінансової звітності

Інші прямі витрати у структурі витрат на виробництво продукції рослинництва займають 8,6%, зокрема амортизація основних засобів 4,3%, орендна плата 3,5%. Загальний розмір виробничої собівартості продукції рослинництва скоротився на 268,7 тис. грн. за досліджуваний період.

Аналіз рис. 2.2 свідчить про суттєві зміни рівня прибутковості основних видів продукції ФГ «ВОЛ» у розрахунку на 1 ц продукції протягом 2023–2025

пр. У 2023 році всі основні культури характеризувалися від'ємною рентабельністю, що свідчило про збитковість виробництва: найбільші втрати формувалися при вирощуванні насіння соняшнику та кукурудзи на зерно. Це вказувало на високу собівартість виробництва та недостатню ефективність реалізації продукції.

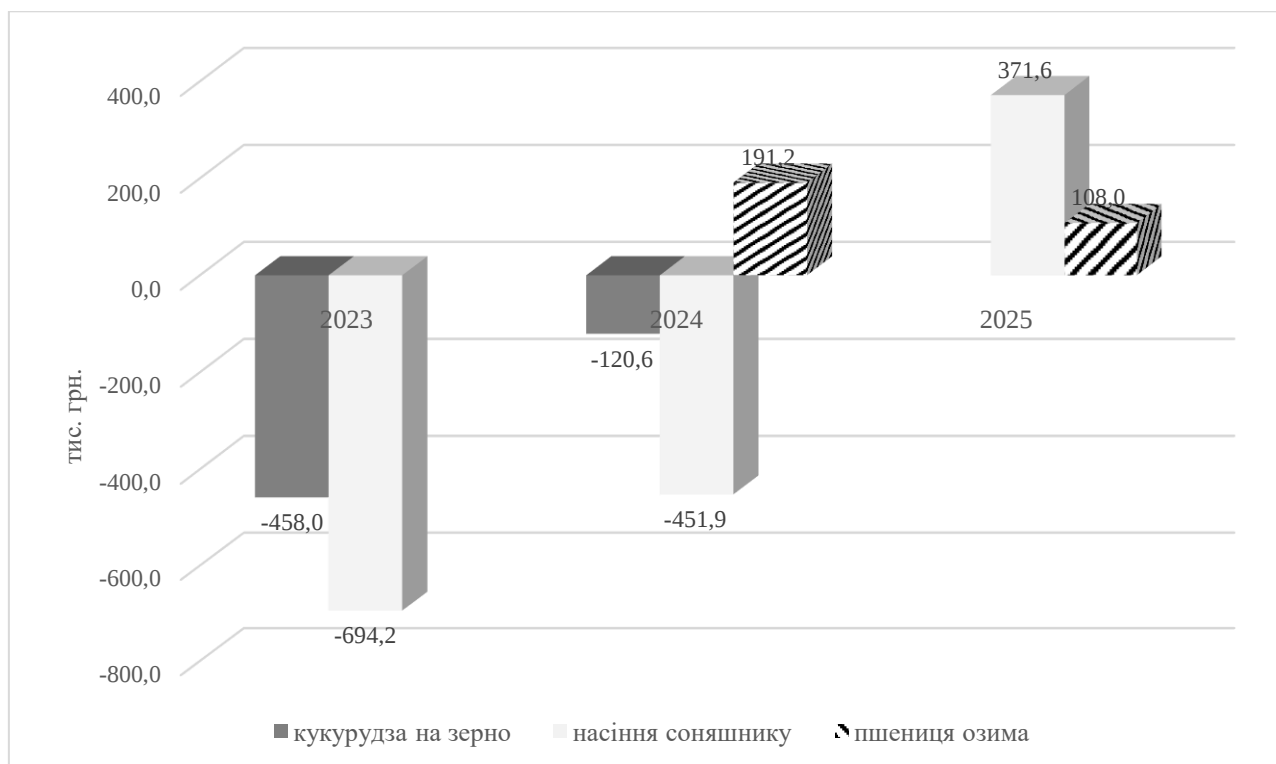

Рис. 2.2. Прибуток (збиток) з 1 ц основних видів продукції ФГ «ВОЛ», грн.

Джерело: побудовано автором

У 2024 році ситуація частково покращується, збитковість зернових і олійних культур зменшується, а виробництво пшениці озимої переходить у зону прибутковості. Водночас соняшник і кукурудза ще залишаються переважно збитковими або низькорентабельними, що свідчить про нестабільність виробничої ефективності.

У 2025 році спостерігається кардинальне покращення фінансових результатів, більшість культур стають прибутковими. Найвищий рівень прибутку формується при виробництві насіння соняшнику (понад 370 грн/ц), що свідчить про суттєве підвищення ефективності даного напрямку. Пшениця озима

також демонструє позитивний результат, однак із тенденцією до зниження прибутковості порівняно з попереднім роком. Отже, у структурі виробництва підприємства спостерігається перехід від загальної збитковості у 2023 році до формування прибуткової моделі у 2025 році. Водночас зберігається нерівномірність прибутковості за культурами, що свідчить про необхідність подальшої оптимізації структури посівів і витрат за видами продукції.

Відповідною є динаміка показників рентабельності основних видів продукції підприємства за досліджуваний період, яка наведена на рис. 2.3.

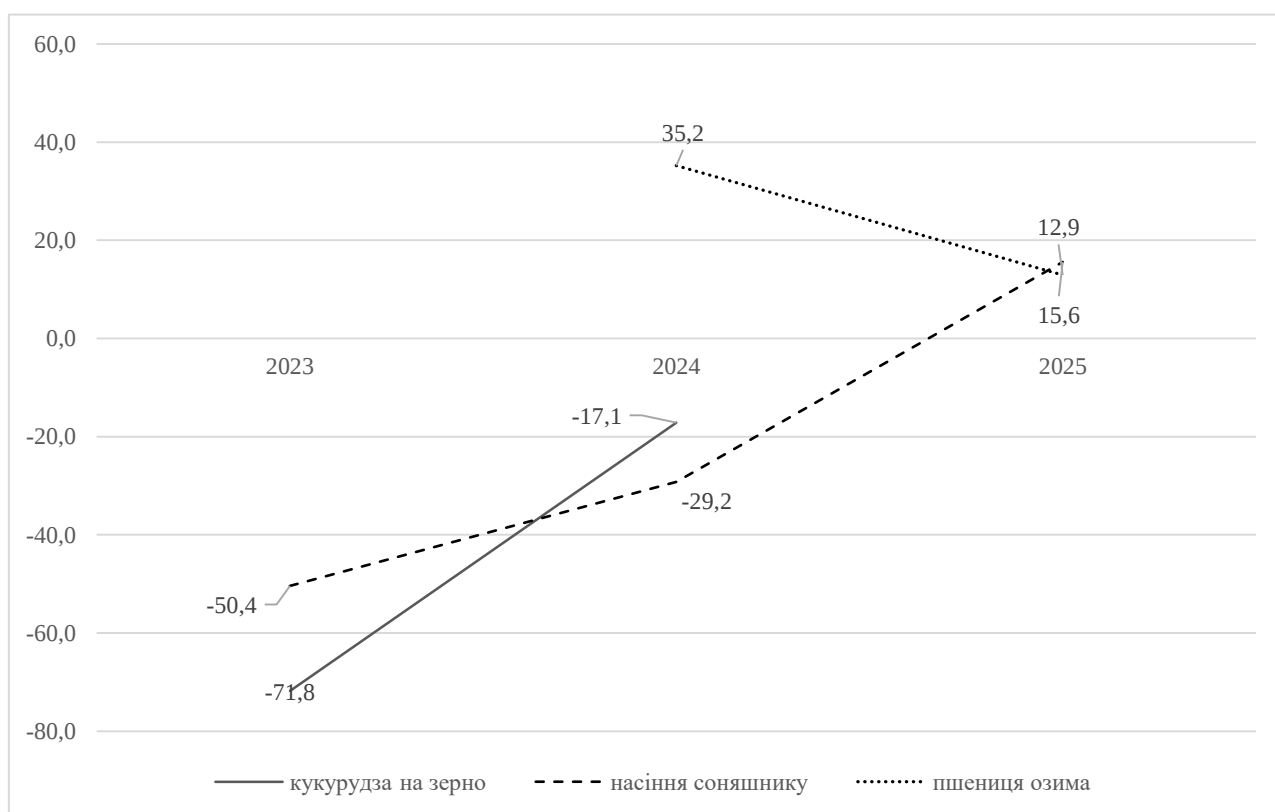

Рис. 2.3. Рентабельність (збитковість) основних видів продукції ФГ «ВОЛ», %

Джерело: побудовано автором

Одним із ключових індикаторів оцінювання економічного потенціалу підприємства є аналіз його фінансового стану (табл. 2.10).

У групі показників ліквідності слід відзначити високий рівень забезпеченості власними оборотними коштами, значення якого протягом усього періоду залишається стабільним (1,00).

Таблиця 2.10

Оцінка фінансового стану ФГ «ВОЛ»

Показники	2023 р.	2024 р.	2025 р.	2025 р. до 2023 р., +/-
Показники ліквідності та платоспроможності				
Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними коштами	1,00	1,00	1,00	0,00
Коефіцієнт покриття (загальної ліквідності)*	-	-	-	-
Коефіцієнт швидкої ліквідності*	-	-	-	-
Коефіцієнт абсолютної ліквідності (платоспроможності)*	-	-	-	-
Частка оборотних активів у майні підприємства (коефіцієнт мобільності активів)	0,783	0,773	0,768	-0,015
Показники ділової активності				
Коефіцієнт ресурсовіддачі (оборотності активів)	0,25	0,40	0,22	-0,03
Коефіцієнт оборотності кредиторської заборгованості*	-	-	-	-
Коефіцієнт оборотності дебіторської заборгованості	1,18	1,09	0,59	-0,59
Період погашення дебіторської заборгованості, (днів)	309	335	619	310
Продуктивність праці, тис. грн.	2718,3	6492,3	3629,9	911,6
Показники фінансової стійкості				
Коефіцієнт автономії	1,00	1,00	0,999	-0,01
Коефіцієнт фінансування	0	0	0	0
Коефіцієнт забезпечення власними оборотними активами	1,00	1,00	1,00	0,00
Коефіцієнт маневреності власного капіталу	0,78	0,77	0,77	-0,01
Показники оцінки рентабельності				
Коефіцієнт рентабельності всіх використовуваних активів	0,31	1,06	2,07	1,76
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу	0,31	1,06	2,07	1,76
Коефіцієнт рентабельності реалізації	1,23	2,67	9,45	8,22
Коефіцієнт рентабельності витрат	1,29	2,79	11,23	9,94

*Кредиторської заборгованості немає – підприємство не використовує короткострокове фінансування.

Джерело: розраховано автором

Це свідчить про повне покриття оборотних активів власними джерелами

фінансування та відсутність залежності від зовнішніх короткострокових зобов'язань. Водночас частка оборотних активів у структурі майна підприємства має незначну тенденцію до зниження (з 0,783 у 2023 р. до 0,768 у 2025 р.), що може свідчити про поступове зростання питомої ваги необоротних активів та певне зниження мобільності майнової структури.

Показники ділової активності характеризуються змішаною динамікою. Коефіцієнт ресурсовіддачі коливається протягом аналізованого періоду, зокрема зростає у 2024 р. (0,40, однак у 2025 р. знижується до 0,22, що може свідчити про зменшення ефективності використання активів у фінальному році дослідження. Аналогічно, спостерігається погіршення оборотності дебіторської заборгованості з 1,18 до 0,59, що супроводжується суттєвим збільшенням періоду її погашення до 619 днів у 2025 р., що є негативною тенденцією та свідчить про уповільнення розрахунків із контрагентами та зростання ризику неповернення коштів.

Водночас показник продуктивності праці демонструє загалом позитивну динаміку з піком у 2024 р. 6492,3 тис. грн. на працівника, однак у 2025 р. спостерігається зниження до 3629,9 тис. грн., що пов'язано зі скороченням обсягів реалізації та зменшенням ефективності використання трудових ресурсів.

Показники фінансової стійкості свідчать про надзвичайно високий рівень автономії підприємства. Коефіцієнт автономії протягом періоду наближається до 1, що означає практично повне фінансування діяльності за рахунок власного капіталу. Коефіцієнт фінансування дорівнює нулю, що підтверджує відсутність залучення позикових коштів. Коефіцієнт маневреності залишається стабільним 0,77-0,78, що свідчить про достатню гнучкість використання власного капіталу.

Найбільш позитивна динаміка простежується у показниках рентабельності. Рентабельність активів та власного капіталу зростає з 0,31% у 2023 р. до 2,07% у 2025 р., що свідчить про поступове підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу. Особливо значне зростання спостерігається у рентабельності реалізації до 9,45% та рентабельності витрат до 11,23%, що вказує на суттєве покращення прибутковості операційної діяльності

та оптимізацію витратної політики підприємства.

Узагальнення результатів оцінки фінансового стану ФГ «ВОЛ» дозволяє зробити висновок про загалом позитивну, але нерівномірну динаміку розвитку підприємства. Господарство характеризується високим рівнем фінансової автономії, повною відсутністю залежності від позикового капіталу та достатнім рівнем забезпеченості власними оборотними коштами. Разом із тим, у сфері ділової активності виявлено окремі проблемні аспекти, зокрема зниження ефективності використання активів у 2025 р. та суттєве погіршення оборотності дебіторської заборгованості, що може негативно впливати на ліквідність грошових потоків у майбутніх періодах. Отже, ФГ «ВОЛ» демонструє фінансово стійкий стан із високим рівнем самофінансування та зростанням прибутковості, однак потребує удосконалення управління оборотними активами, зокрема дебіторською заборгованістю, та підвищення ефективності використання ресурсів з метою забезпечення більш збалансованого економічного розвитку.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ТА ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ДІЯЛЬНОСТІ ФГ «ВОЛ» ТУЛЬЧИНСЬКОГО РАЙОНУ ВІННИЦЬКОЇ ОБЛАСТІ

3.1 Удосконалення обліку фінансових результатів ФГ «ВОЛ» Тульчинського району Вінницької області

Сучасний розвиток аграрного виробництва в Україні супроводжується постійним ускладненням господарських процесів, зміною нормативно-правового регулювання та посиленням конкуренції на ринках сільськогосподарської продукції. В таких умовах від якості бухгалтерського обліку безпосередньо залежить здатність підприємства формувати достовірну інформацію про фінансові результати, необхідну як для управлінських рішень всередині господарства, так і для виконання зобов'язань перед зовнішніми користувачами звітності. Фермерське господарство «ВОЛ» є суб'єктом малого підприємництва аграрного сектору, що здійснює виробництво рослинницької та тваринницької продукції, перебуває на спрощеній системі оподаткування (єдиний податок четвертої групи) та веде бухгалтерський облік за журнально-ордерною формою.

Попри те, що в цілому облікова система ФГ «ВОЛ» відповідає чинним нормативним вимогам, поглиблений аналіз практики ведення обліку фінансових результатів у господарстві виявив низку суттєвих недоліків, усунення яких дозволить підвищити якість облікової інформації та забезпечити ефективніше управління фінансовими результатами.

Дослідження системи обліку фінансових результатів у ФГ «ВОЛ» проводилось шляхом вивчення облікової політики підприємства, аналізу первинних документів, реєстрів журнально-ордерної форми, форм фінансової звітності та безпосереднього спостереження за організацією роботи облікового апарату. Встановлено, що облік у господарстві ведеться переважно одним

бухгалтером, який поєднує функції головного бухгалтера, касира і частково відповідальної особи за складський облік. Відсутність розподілу функцій між кількома обліковими працівниками є характерною рисою малих фермерських господарств і одночасно – джерелом підвищеного операційного ризику.

За результатами діагностики у ФГ «ВОЛ» виявлено такі проблеми в обліку фінансових результатів, що систематизовані у таблиці 3.1.

Таблиця 3.1

Результати діагностики проблем обліку фінансових результатів у ФГ «ВОЛ»

№	Виявлена проблема	Причина виникнення	Наслідки для обліку	Пріоритет усунення
1	Відсутність затвердженого графіку документообігу	Не включено до наказу про облікову політику	Несвоєчасне відображення операцій у відповідному звітному періоді	Високий
2	Недостатній рівень деталізації аналітичного обліку витрат виробництва	Методична недосконалість робочого плану рахунків	Неможливість розрахунку собівартості окремих культур	Високий
3	Ручне ведення більшості облікових реєстрів (паперова форма)	Відсутність спеціалізованого програмного забезпечення	Висока трудомісткість, ризик помилок, низька оперативність	Високий
4	Відсутність системи управлінської звітності	Облік орієнтований лише на зовнішніх користувачів	Обмежені можливості для оперативного управління	Середній
5	Неповне застосування НП(С)БО 30 «Біологічні активи»	Низький рівень методологічної підготовки	Недостовірна оцінка біологічних активів та с/г продукції	Середній
6	Відсутність бюджетування та планових показників для контролю	Не запроваджено елементи управлінського обліку	Неможливість виявити відхилення факту від плану	Середній
7	Несистематичне проведення інвентаризацій	Навантаження на одного бухгалтера	Ризик розбіжностей між обліком і фактичним станом активів	Середній
8	Відсутність аналізу рентабельності за видами продукції	Відсутність методичних інструментів	Рішення про структуру виробництва приймаються інтуїтивно	Низький

Джерело: складено автором за матеріалами ФГ «ВОЛ»

Виявлені проблеми взаємопов'язані і в сукупності формують системний характер недоліків облікової системи. На рисунку 3.1 представлено причинно-наслідковий зв'язок між ідентифікованими проблемами.

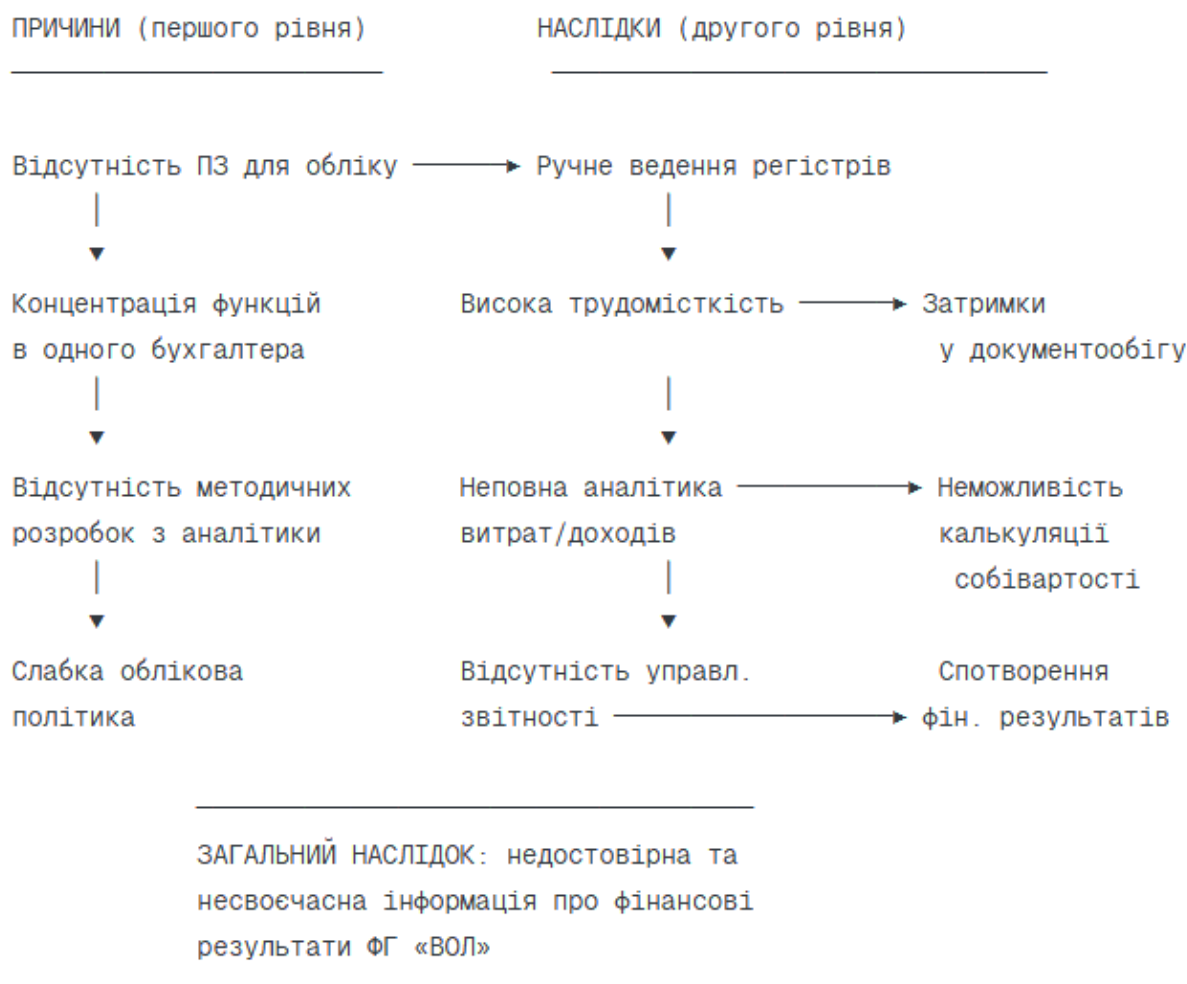

Рис. 3.1 Причинно-наслідковий зв'язок проблем обліку фінансових результатів у ФГ «ВОЛ»

Джерело: розроблено автором

Облікова політика є фундаментом, на якому будується вся система бухгалтерського обліку підприємства. Відповідно до статті 1 Закону України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», облікова політика — це сукупність принципів, методів і процедур, що використовуються підприємством для складання та подання фінансової звітності. Наказ про облікову політику ФГ «ВОЛ» у наявному вигляді містить лише загальні

положення щодо методів оцінки активів і не регламентує організацію первинного документування та документообігу.

Пропонуємо включити до наказу про облікову політику ФГ «ВОЛ» окремий додаток «Графік документообігу», в якому для кожного виду первинного документа має бути зазначено:

- найменування документа та його форма;
- посадова особа, відповідальна за складання;
- граничний строк складання (у днях від дати здійснення операції);
- посадова особа, відповідальна за подання до бухгалтерії;
- граничний строк подання до бухгалтерії;
- відповідальний за обробку та відображення в обліку;
- строк зберігання.

У таблиці 3.2 наведено фрагмент запропонованого графіку документообігу для ФГ «ВОЛ».

Для забезпечення повноти відображення господарських операцій пропонується запровадити у ФГ «ВОЛ» уніфіковані форми первинних документів, рекомендовані Мінагрополітики для сільськогосподарських підприємств, зокрема:

- Форма №77 «Реєстр відправки зерна та іншої продукції з поля» - для оперативного обліку збирання та транспортування продукції;
- Форма №78 «Талон шофера» та Форма №79 «Талон комбайнера» - для контролю перевезення зерна комбайнами та автомобілями;
- Форма №82 «Щоденник надходження сільськогосподарської продукції» - для систематизованого обліку надходження продукції з виробництва на склад.

Своєчасне і правильне заповнення цих форм є передумовою достовірного відображення доходів і витрат у відповідних звітних періодах і, відповідно, коректного визначення фінансового результату.

Таблиця 3.2

Проект графіку документообігу ФГ «ВОЛ»

Документ	Хто складає	Строк складання	Кому передається	Строк передачі	Строк обробки	Строк зберіг.
Видаткова накладна	Комірник	У день відвантаження	Бухгалтерія	Наступний робочий день	1 день	3 роки
Товарно-транспортна накладна	Комірник/водій	У день відвантаження	Бухгалтерія	Наступний робочий день	1 день	3 роки
Лімітно-забірна картка	Комірник	Щомісяця (остання)	Бухгалтерія	До 3-го числа наст. місяця	3 дні	3 роки
Табель обліку роб. часу	Бригадир	Двічі на місяць	Бухгалтерія	До 1-го та 16-го числа	2 дні	3 роки
Дорожній лист трактора	Механізатор	Щодня	Бухгалтерія	Наступний робочий день	1 день	1 рік
Авансовий звіт	Підзвітна особа	Протягом 5 днів після повернення	Бухгалтерія	Протягом 5 днів	2 дні	3 роки
Виробничий звіт бригади	Бригадир	До 3-го числа наст. місяця	Бухгалтерія	До 3-го числа	3 дні	3 роки
Акт виконаних робіт (підрядник)	Підрядник	За умовами договору	Бухгалтерія	У день отримання	2 дні	3 роки

Джерело: розроблено автором

Відсутність деталізованого аналітичного обліку витрат у розрізі видів сільськогосподарської продукції є однією з найбільш критичних проблем, виявлених у ФГ «ВОЛ». Без знання реальної собівартості кожного виду продукції господарство позбавлене можливості оцінювати ефективність виробництва окремих культур, порівнювати їх між собою та приймати обґрунтовані рішення щодо структури посівних площ.

Пропонується доповнити робочий план рахунків ФГ «ВОЛ» деталізованими аналітичними рахунками третього порядку до рахунку 23 «Виробництво». При цьому рекомендується дотримуватись тривірневої ієрархії аналітики.

У ФГ «ВОЛ» доцільно запровадження виробничих звітів підрозділів як основного реєстру аналітичного обліку. Щомісяця бригадири та завідувачі

виробничих підрозділів мають складати Виробничий звіт — зведений регістр, що містить інформацію про всі витрати по кожній культурі або виду тварин. Форму звіту рекомендується затвердити наказом керівника і внести до Графіку документообігу. Наприкінці виробничого сезону (для рослинницьких культур — після збирання врожаю) бухгалтерія ФГ «ВОЛ» повинна складати розрахункову калькуляцію фактичної собівартості продукції кожної культури.

Управлінський облік є логічним доповненням до фінансового і надає керівнику господарства ту оперативну аналітичну інформацію, яка не міститься у стандартних формах фінансової звітності. Для ФГ «ВОЛ», як і для більшості малих фермерських господарств, управлінський облік не є законодавчо обов'язковим, проте його впровадження навіть у спрощеному вигляді здатне суттєво підвищити ефективність прийняття рішень.

Реалізація більшості з наведених вище напрямів вдосконалення в умовах ручного ведення обліку є надзвичайно трудомісткою і практично нездійсненною для господарства з одним бухгалтером. Тому ключовою умовою успішного вдосконалення є автоматизація облікового процесу.

У господарстві використовують програмний продукт М.Е.Дос. Данна програма, що спеціалізується переважно на формуванні та поданні електронної звітності до контролюючих органів. Продукт добре інтегрується з системами електронного документообігу, проте функціонал у частині бухгалтерського обліку виробництва та калькулювання собівартості є недостатнім для повноцінної автоматизації обліку у сільськогосподарському підприємстві.

За результатами комплексної оцінки доступних програмних рішень, а також з урахуванням специфіки ФГ «ВОЛ» як малого сільськогосподарського підприємства, що веде облік за журнально-ордерною формою і є платником єдиного податку четвертої групи, для впровадження рекомендується програмний комплекс «Дебет Плюс» -- провідне вітчизняне рішення для автоматизації бухгалтерського обліку, що має спеціалізовану конфігурацію для сільськогосподарських підприємств.

Дебет Плюс є українська система автоматизації обліку, розроблена компанією «Дебет Плюс». Програма є зрілим продуктом з понад двадцятирічною історією на ринку, має широку мережу підтримки та активну спільноту користувачів по всій Україні. Фундаментальна перевага програми для малих і середніх господарств – базова версія є безкоштовною і при цьому включає повний функціонал для ведення бухгалтерського обліку.

Дебет Плюс реалізує журнально-ордерну форму у відповідності до галузевих Методичних рекомендацій для сільськогосподарських підприємств. Усі журнали-ордери та відомості до них, а також Головна книга формуються програмою автоматично після введення первинних документів. Бухгалтер ФГ «ВОЛ» отримує можливість роздрукувати будь-який журнал-ордер за будь-який місяць в один клік, без ручного заповнення багатосторінкових реєстрів. Це безпосередньо вирішує виявлену проблему надмірної трудомісткості ведення паперових реєстрів.

Крім того компанія пропонує хмарний варіант розміщення бази даних, при якому жодне ПЗ не встановлюється на комп'ютер бухгалтера — вся робота відбувається через браузер. Для ФГ «ВОЛ» це означає мінімальні технічні вимоги до обладнання (достатньо будь-якого комп'ютера або планшету з доступом до інтернету), відсутність витрат на сервер, автоматичне резервне копіювання даних та доступ голови господарства до звітів з будь-якого пристрою.

У таблиці 3.3 наведено зіставлення очікуваних ефектів від впровадження «Дебет Плюс» у ФГ «ВОЛ» у розрізі запропонованих напрямів вдосконалення.

Таким чином, комплексне вдосконалення системи обліку фінансових результатів ФГ «ВОЛ» охоплює п'ять взаємопов'язаних напрямів: удосконалення організації первинного документування; поглиблення аналітичного обліку та запровадження калькуляції собівартості; вдосконалення методики синтетичного обліку; запровадження елементів управлінського обліку та бюджетування; повноцінне застосування НП(С)БО 30.

Таблиця 3.3

Ефект від впровадження «Дебет Плюс» у ФГ «ВОЛ» за напрямками вдосконалення

Напрямок вдосконалення	Проблема, що усувається	Інструмент «Дебет Плюс»	Очікуваний ефект
Первинний облік	Ручне заповнення документів	Електронні первинні документи	Скорочення часу оформлення на 50–60%
Аналітичний облік / калькуляція	Відсутність деталізації за культурами	Модуль с/г виробництва	Автоматичний розрахунок собівартості кожної культури
Синтетичний облік	Ручне ведення ж/о регістрів	Автоматичне формування ж/о, Головної книги	Вивільнення 10–15 людино-годин/місяць
Управлінська звітність	Відсутність оперативних даних	Аналітичні звіти, бюджетування	Щоденна управлінська інформація для голови ФГ
НП(С)БО 30	Неправильна оцінка біоактивів	Модуль обліку біологічних активів	Достовірна оцінка посівів і тварин на дату балансу
Внутрішній контроль	Відсутність розмежування функцій	Система прав доступу	Розподіл відповідальності між користувачами
Фінансова звітність	Ризик помилок і затримок	Автоматичне формування Ф1–Ф5	Своєчасна та достовірна звітність

Джерело: розроблено автором

Технічною основою реалізації всіх цих напрямів є впровадження програмного комплексу «Дебет Плюс», що враховує специфіку сільськогосподарського виробництва, підтримує журнально-ордерну форму, відповідає вимогам щодо обліку біологічних активів і не потребує значних фінансових вкладень. Реалізація запропонованих заходів дозволить суттєво підвищити достовірність та оперативність облікової інформації, знизити трудомісткість облікового процесу та забезпечити керівництво господарства надійною аналітичною базою для прийняття ефективних управлінських рішень.

3.2 Напрями підвищення фінансових результатів

Фінансовий результат є ключовим інтегральним показником ефективності господарської діяльності будь-якого суб'єкта аграрного бізнесу, що визначає його конкурентоспроможність, інвестиційну привабливість та потенціал сталого розвитку. Для фермерського господарства «ВОЛ», яке функціонує в умовах обмеженого масштабу виробництва, характерного для малих сільськогосподарських формувань, питання підвищення фінансових результатів набуває особливого значення через обмеженість власних ресурсів, високу чутливість до коливань кон'юнктури ринку агропродукції та залежність від природно-кліматичних чинників.

Аналіз діяльності ФГ «ВОЛ» за попередні періоди свідчить про наявність резервів для зростання прибутковості шляхом раціоналізації структури виробництва, оптимізації витрат, диверсифікації джерел доходів та більш ефективного використання державних програм підтримки фермерських господарств. Комплексний підхід до управління фінансовими результатами має базуватися на системному вдосконаленні як доходної частини (нарощування обсягів реалізації, підвищення доданої вартості продукції, розширення ринків збуту), так і витратної (зниження собівартості, оптимізація використання ресурсів, впровадження енергоощадних технологій).

Особливістю фермерського господарства як організаційно-правової форми є можливість застосування спрощеної системи оподаткування, що створює додаткові передумови для формування позитивного фінансового результату завдяки зниженню податкового навантаження порівняно з традиційними сільськогосподарськими підприємствами. Разом із тим ефективне використання цих переваг потребує професійного управлінського обліку та контролю, спрямованих на максимізацію чистого прибутку при забезпеченні стійкості фінансового стану.

SWOT-аналіз є ключовим стратегічним інструментом для комплексної оцінки внутрішнього середовища та зовнішнього оточення фермерського

господарства «ВОЛ», що дозволяє систематизувати чинники, які безпосередньо або опосередковано впливають на формування фінансових результатів (табл. 3.4).

Таблиця 3.4

SWOT-аналіз факторів, що впливають на фінансові результати ФГ «ВОЛ»

СИЛЬНІ СТОРОНИ	СЛАБКІ СТОРОНИ
1. Гнучкість управлінських рішень, характерна для фермерського господарства 2. Можливість застосування спрощеної системи оподаткування 3. Тісний контроль власника за виробництвом 4. Висока якість продукції, екологічна чистота	1. Обмежений масштаб виробництва, неможливість ефекту масштабу 2. Недостатня диверсифікація виробництва та джерел доходу 3. Залежність від кліматичних умов, відсутність зрошення 4. Обмежені власні фінансові ресурси для інвестицій
МОЖЛИВОСТІ	ЗАГРОЗИ
1. Державні програми підтримки фермерів (дешеві кредити, гранти, дотації) 2. Розвиток прямих продажів, локальних ринків, фермерських ярмарків 3. Органічне виробництво та його преміальна цінова ніша 4. Кооперація з іншими фермерами для спільного використання техніки	1. Коливання цін на сільськогосподарську продукцію 2. Підвищення цін на паливно-мастильні матеріали, добрива 3. Зміни клімату, екстремальні погодні явища 4. Конкуренція з великими агрохолдингами

Джерело: Сформовано автором

Результати SWOT-аналіз дають змогу зробити висновки про слабкі сторони. Фермерське господарство «ВОЛ» оперує обмеженими земельними ресурсами, що унеможливорює отримання економії від масштабу. Велика частка постійних витрат (амортизація техніки, утримання приміщень, адміністративні витрати) припадає на невеликий обсяг виробництва, що збільшує собівартість одиниці продукції. Неможливість закуповувати матеріали оптовими партіями

знижує торгову знижку, а використання дорогої техніки на малих площах робить її амортизацію невиправдано високою.

Відсутність ефекту масштабу підвищує собівартість продукції на 15-25% порівняно з великими агровиробниками. Це знижує конкурентоспроможність на ринку сировини та обмежує можливості для цінової конкуренції, змушуючи шукати нішеві ринки збуту або переробку для компенсації вищих витрат.

Монокультурна спеціалізація призводить до високої волатильності доходів: у несприятливий рік виручка може скоротитися на 50-70%, що ставить під загрозу фінансову стійкість, яскравим прикладом є 2023 рік. Відсутність диверсифікації обмежує можливості для згладжування сезонних коливань грошових потоків та створення стабільного доходу протягом року.

ФГ «ВОЛ» формує капітал за рахунок власних заощаджень та невеликих позик, що суттєво обмежує можливості для модернізації виробництва, придбання сучасної техніки, будівництва переробних потужностей або освоєння нових земель. Відсутність доступу до дешевих довгострокових кредитів та ризикованість аграрного бізнесу для комерційних банків ускладнює інвестиційний розвиток.

Водночас можна виділити і сильні сторони ФГ «ВОЛ»:

1. Гнучкість управлінських рішень. Фермерське господарство як організаційно-правова форма відрізняється мінімальним рівнем бюрократизації та максимальною оперативністю прийняття рішень. На відміну від великих агрохолдингів з багаторівневою системою управління, ФГ «ВОЛ» має можливість миттєво реагувати на зміни ринкової кон'юнктури, погодні умови або появу вигідних контрактів. Ця гнучкість проявляється у здатності швидко змінювати структуру посівів під впливом цінових тенденцій, оперативно переключатися між різними каналами збуту (опт, роздріб, переробка), а також приймати рішення щодо інвестицій без тривалих процедур узгодження.

2. Тісний контроль власника за виробництвом. У фермерському господарстві власник безпосередньо залучений до виробничого процесу, що забезпечує високу якість управління, персональну відповідальність за результати

та оперативне виявлення проблем. Постійна присутність власника на полях, складах, пунктах реалізації дозволяє контролювати дотримання агротехнологій, раціональне використання матеріальних ресурсів, своєчасність проведення робіт та чесність працівників. Цей «ефект присутності» неможливо реалізувати у великих агроформуваннях з розпорошеною структурою власності.

3. Висока якість продукції, екологічна чистота. Фермерське виробництво традиційно асоціюється з екологічно чистою продукцією, вирощеною з мінімальним використанням хімічних засобів. ФГ «ВОЛ» має можливість позиціонувати свою продукцію як «натуральну», «домашню», «фермерську», що користується підвищеним попитом серед споживачів, готових платити премію за якість. Відсутність необхідності «накачувати» врожайність для покриття величезних накладних витрат дозволяє застосовувати помірні норми добрив та пестицидів.

4. Можливість застосування пільгових систем оподаткування та участі в грантових програмах підтримки фермерів. Застосування спрощеної системи дозволяє знизити суму податкових платежів на 40-60% порівняно з традиційними сільгоспдприємствами. Економлені кошти можуть бути спрямовані на розвиток виробництва, технічне оновлення або формування фінансової подушки безпеки, що прямо підвищує чистий прибуток та фінансову стійкість.

Держава реалізує комплексну програму підтримки фермерських господарств, що включає кредитування під 0,001% річних, компенсацію вартості техніки (25-40%), дотації за посіви (1000-1500 грн/га), гранти для початківців та молодих фермерів. Ці програми суттєво знижують вартість капіталу для фермерів та створюють умови для прискореного розвитку без критичного навантаження на оборотні кошти. Залучення державної підтримки дозволяє знизити фінансові витрати на 50-70% порівняно з комерційним кредитуванням, отримати безповоротну фінансову допомогу у вигляді дотацій та грантів, а також придбати техніку зі значною знижкою.

Серед усіх чинників, що визначають урожайність сільськогосподарських культур і, відповідно, фінансові результати аграрного підприємства, якість насіннєвого матеріалу посідає одне з провідних місць. За даними наукових досліджень та практичного досвіду провідних агрономічних установ України, частка впливу сорту на формування врожаю складає 20–30% від загального рівня урожайності – і це без зміни технології, площі чи обсягу інших ресурсів. При цьому витрати на придбання якісного насіннєвого матеріалу еліти або першої репродукції, як правило, є відносно невеликими у структурі виробничих витрат, тоді як результат від їх застосування є значним і вимірюваним.

Узагальнюючи надбання сучасної науки можна запропонувати ФГ «ВОЛ» впровадити більш високо продуктивніші сорти і гібриди: озима пшениця - МВ Аріана; курурудза - П8400 (Pioneer); соняшник - НС Таурус (табл. 3.5, Додаток Д).

Таблиця 3.5.

Рекомендовані сорти пшениці озимої для ФГ «ВОЛ»

Сорт	Оригігатор	Потенціал урожайн., ц/га	Група стиглості	Якість зерна	Стійкість до хвороб	Зимостійкість	Перевага для ФГ «ВОЛ»
Смуглианка	ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН	75–85	Середньо ранній	Сильна (1–2 кл.)	Висока до бурої іржі	Висока	Традиційний надійний сорт; висока якість зерна; добре відома технологія
Подольанка	Миронівський ІПС НААН	70–80	Середній	Цінна (2–3 кл.)	Середня	Висока	Відмінна адаптованість до умов Поділля; стабільна урожайність
МВ Аріана	Миронівський ІПС НААН	80–95	Середньо ранній	Сильна (1–2 кл.)	Висока	Висока	Новий перспективний сорт; один з найвищих потенціалів серед вітчизняних
Богиня	ІР ім. В.Я. Юр'єва НААН	78–88	Ранньо стиглий	Цінна (2 кл.)	Висока до септоріозу	Середня	Раннє збирання → вивільнення техніки для інших культур
Bonus TW	Strube (Германія)	85–100	Середній	Сильна	Дуже висока	Висока	Найвищий потенціал урожайності; оптимальний при інтенсивній технології
Tobak	KWS (Германія)	80–95	Середньо ранній	Цінна	Висока	Висока	Стабільна урожайність; толерантність до фузаріозу

Джерело: за даними Миронівського інституту пшениці ім. В.М. Ремесла НААН України, Інститут рослинництва ім. В.Я. Юр'єва НААН України

Соя рекомендується як нова культура для диверсифікації виробництва у ФГ «ВОЛ» на площі 25 га. Господарство вже має досвід вирощування сої (2024 р., урожайність 10,7 ц/га). Для умов Тульчинського району і при інтенсивній технології реалістичним є отримання 20–28 ц/га.

Для успішного переходу на якісний насіннєвий матеріал рекомендується:

1. Укладення договорів з авторизованими дистриб'юторами насіння за 6–9 місяців до посівного сезону. Це гарантує отримання оригінального насіння потрібного класу і дозволяє зафіксувати ціну.

2. Обов'язкова перевірка посівних якостей (схожість, вологість, чистота) насіння перед висівом, у тому числі власного виробництва. За вимогами Закону «Про насіння і садивний матеріал», насіннєвий матеріал, що використовується у виробництві, повинен мати сертифікат якості.

3. Проведення демонстраційних ділянок. У першому сезоні рекомендується висівати новий гібрид на невеликій ділянці (5–10 га) поряд з попереднім, щоб порівняти результати в однакових умовах.

4. Дотримання рекомендованих строків і норм висіву. Кожен гібрид має свої оптимальні параметри: норму висіву (тис. насінин/га), строки посіву, глибину загортання. Їх дотримання є обов'язковою умовою реалізації генетичного потенціалу.

5. Забезпечення протруювання насіння кукурудзи і соняшнику перед висівом (заводська обробка або обробка перед посівом інсектофунгіцидним протруйником). Це захищає сходи від ґрунтових шкідників і хвороб, що особливо важливо при холодних або вологих умовах проростання.

6. Реєстрація та аналіз результатів. Вести облік урожайності з кожного поля і кожного гібриду окремо, щоб мати об'єктивну базу для прийняття рішень у наступному сезоні.

Зведений розрахунок ефекту від переходу на високопродуктивні сорти і гібриди наведено в таблиці 3.6.

Таблиця 3.6

**Зведений розрахунок економічного ефекту від впровадження
рекомендованих сортів і гібридів у ФГ «ВОЛ»**

Культура	Площа, га	Фактична урожайн., ц/га	Цільова урожайн., ц/га	Приріст урожайн., ц/га	Додатковий збір, ц	Ціна реалізації, грн/ц	Додатковий дохід, тис. грн.	Додаткові витрати на насіння, тис. грн.	Чистий ефект, тис. грн.
Пшениця озима	80	48	65	17	1 360	80	1 088,00	140	948
Кукурудза	95	54	80	26	2 470	75	1 852,50	80	1 773
Соняшник	63,5	15,1	25	9,9	628,7	200	1 257,40	60	1 197
Соя (нова)	25	10,7*	22	11,3	282,5	165	466,1	50	416
Разом	263,5				4 741,20		4 664,00	330	4 334

**Фактична урожайність сої 2024 р. у господарстві*

Джерело: розраховано автором на підставі аналізу ФГ «ВОЛ»

Таким чином, впровадження рекомендованих сортів і гібридів при дотриманні відповідної технології та за сприятливих погодних умов може забезпечити додатковий чистий ефект для ФГ «ВОЛ» у розмірі 4 000-4 500 тис. грн. на рік. Навіть при реалістичнішому сценарії досягнення 60-70% від цільового рівня урожайності ефект складе 2 400-3 000 тис. грн. – це у 3,5-4 рази перевищує нинішній рівень чистого прибутку господарства (686,2 тис. грн. у 2025 р.).

Підсумовуючи вищевикладене та враховуючи всі слабкі та сильні сторони ФГ «ВОЛ» нами пропонується впровадження стратегії концентрованого зростання з елементами диверсифікації (Рис. 3.2).

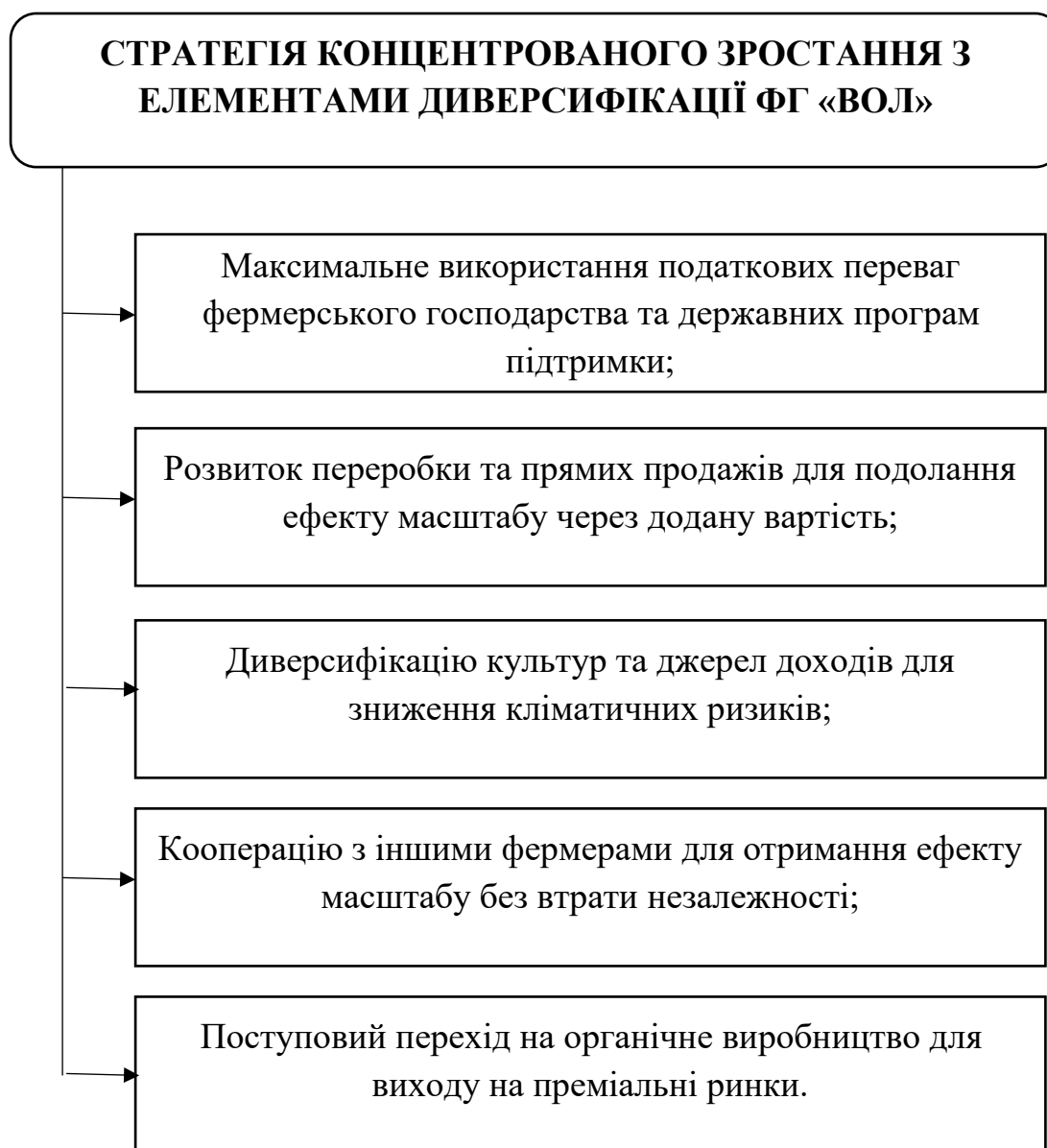

Рис. 3.2. Стратегія концентрованого зростання з елементами диверсифікації ФГ «ВОЛ»

Джерело: Сформовано автором.

Реалізація цієї стратегії дозволить трансформувати слабкі сторони в можливості (наприклад, малий масштаб компенсувати гнучкістю та якістю), а загрози – нейтралізувати через диверсифікацію та державну підтримку, забезпечивши стійке зростання фінансових результатів та фінансову незалежність фермерського господарства.

Отже, реалізація комплексу запропонованих напрямів підвищення фінансових результатів ФГ «ВОЛ» дозволить трансформувати господарство від підприємства з нестабільними і відносно невисокими фінансовими результатами до стабільно прибуткового підприємства з чітко вираженою стратегією розвитку, ефективною системою управління витратами, диверсифікованою збутовою моделлю і налагодженими механізмами фінансового планування та контролю.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Проведене дослідження теоретичних засад, практики організації бухгалтерського обліку та аналізу фінансових результатів у ФГ «ВОЛ» Тульчинського району Вінницької області дозволило сформулювати такі висновки і пропозиції.

1. Дослідження еволюції теоретичних підходів до категорії «фінансові результати» показало, що її осмислення пройшло шлях від класичних концепцій (А. Сміт, К. Маркс, А. Маршалл), які трактували прибуток переважно як надлишок над витратами або перетворену форму додаткової вартості, до сучасних інтегрованих підходів, що ґрунтуються на концепціях економічної доданої вартості, стійкого прибутку та вартісного управління (І. Фішер, М. Чумаченко, В. Сопко, Ф. Бутинець). На мікрорівні фінансовий результат є кількісним вираженням ефективності господарської діяльності – перевищенням доходів над витратами – та виконує п'ять ключових функцій: інформаційну, стимулюючу, контрольну, фіскальну і відтворювальну. Встановлено, що для аграрних підприємств поряд із загальними нормативними актами у сфері обліку (НП(С)БО 15, 16, 17) особливого значення набуває НП(С)БО 30 «Біологічні активи», що визначає специфіку оцінки і відображення сільськогосподарської продукції та біологічних активів.

2. Науково обґрунтована класифікація фінансових результатів є необхідним інструментом для побудови ефективної системи їх обліку, аналізу та управління. За результатами дослідження систематизовано класифікаційні ознаки фінансових результатів: за характером діяльності, знаком (прибуток/збиток), ступенем регулярності, методом розрахунку (бухгалтерський/економічний), рівнем агрегування.

3. Методична база аналізу фінансових результатів охоплює систему показників чотирьох груп: валового прибутку та прибутку від операційної діяльності; рентабельності продажів; рентабельності активів і капіталу; рентабельності витрат. Комплексне застосування цих показників у поєднанні з факторним аналізом і горизонтально-вертикальним порівнянням дозволяє

виявляти резерви підвищення прибутковості та формувати аналітичну базу для прийняття управлінських рішень.

4. ФГ «ВОЛ» є фермерським господарством зерново-технічного виробничого напрямку зі стабільною земельною базою у 263,5 га ріллі (100% ріллі в структурі угідь). Господарство функціонує як платник єдиного податку четвертої групи, зареєстроване платником ПДВ, веде бухгалтерський облік за журнально-ордерною формою. Ресурсний потенціал підприємства стабільно зміцнюється: авансований капітал за 2023-2025 рр. зріс на 2,3% до 33 194,5 тис. грн., вартість основних засобів – на 9,4% до 7 710,5 тис. грн., капіталоозброєність праці зросла у 1,6 рази. Відмінною рисою господарства є виняткова фінансова незалежність: коефіцієнт автономії наближається до 1,0 впродовж усього досліджуваного періоду, кредиторська заборгованість повністю відсутня.

4. Аналіз виробничо-господарської діяльності ФГ «ВОЛ» виявив нестабільність структури і обсягів виробництва: щороку змінюється набір вирощуваних культур відповідно до ринкової кон'юнктури, що призводить до значних коливань доходів від реалізації. Ключовим генератором доходу протягом трьох років є насіння соняшнику (48,4% середнього чистого доходу), що свідчить про критичну залежність фінансових результатів від однієї культури. Урожайність соняшнику у господарстві (15,1–17,5 ц/га) суттєво нижча за середню по Вінницькій області (22–25 ц/га), що вказує на невикористаний виробничий потенціал.

5. Попри нестабільність доходів, показники прибутковості ФГ «ВОЛ» демонструють стійку позитивну динаміку. Валовий прибуток зріс у 3,0 рази (до 1 147,8 тис. грн.), чистий прибуток – у 6,8 рази (до 686,2 тис. грн. у 2025 р.), рентабельність діяльності підвищилась з 1,3% у 2023 р. до 11,2% у 2025 р. Собівартість реалізованої продукції скоротилась на 21,4%, що свідчить про поступову оптимізацію витрат. У 2023 р. усі вирощувані культури характеризувались від'ємною рентабельністю; у 2025 р. більшість перейшла у зону прибутковості, причому соняшник забезпечив понад 370 грн/ц прибутку. Виявлено критичне збільшення терміну погашення дебіторської заборгованості

– з 309 до 619 днів, – що є найбільш гострою проблемою у сфері управління оборотними коштами.

6. Дослідження первинного документування у ФГ «ВОЛ» свідчить, що господарство застосовує стандартні форми первинних документів: товарно-транспортні накладні, акти приймання-передачі, рахунки-фактури, лімітно-забірні картки, дорожні листи, табелі обліку робочого часу. Оскільки господарство є зареєстрованим платником ПДВ, кожна операція реалізації супроводжується складанням і реєстрацією податкової накладної в ЄРПН. Синтетичний облік фінансових результатів ведеться на рахунку 79 «Фінансові результати» шляхом закриття рахунків доходів (70, 71) та витрат (90, 92) наприкінці звітного року. Аналітичний облік витрат виробництва на рахунку 23 ведеться без достатньої деталізації за окремими культурами, що унеможливорює точний розрахунок собівартості кожного виду продукції.

7. За результатами діагностики системи обліку фінансових результатів у ФГ «ВОЛ» виявлено вісім системних проблем. Трьома пріоритетними є: відсутність затвердженого графіку документообігу (призводить до несвоєчасного відображення операцій у звітному місяці); недостатній рівень деталізації аналітичного обліку витрат виробництва (унеможливорює розрахунок собівартості за культурами); ручне ведення більшості регістрів (висока трудомісткість і ризик помилок при концентрації всіх облікових функцій в одного бухгалтера). До проблем середнього пріоритету належать відсутність управлінської звітності, неповне застосування НП(С)БО 30, відсутність бюджетування, несистематичне проведення інвентаризацій, відсутність аналізу рентабельності за видами продукції.

8. Для усунення виявлених недоліків у сфері обліку фінансових результатів у ФГ «ВОЛ» пропонується реалізувати такі заходи:

- розробити та затвердити Графік документообігу як додаток до наказу про облікову політику, визначивши для кожного первинного документа відповідального, строк складання і подання до бухгалтерії; впровадити галузеві

форми первинних документів (Реєстр відправки зерна форма №77, Щоденник надходження с/г продукції форма №82);

- удосконалити робочий план рахунків шляхом відкриття аналітичних рахунків до рахунку 23 «Виробництво» в розрізі вирощуваних культур (23/1 «Пшениця озима», 23/2 «Кукурудза на зерно», 23/3 «Соняшник» тощо), що забезпечить роздільний розрахунок собівартості кожного виду продукції;

- запровадити щоквартальну управлінську звітність: Звіт про рентабельність за видами культур, Звіт про структуру витрат виробництва, Аналіз відхилень від нормативних витрат;

- впровадити програмний комплекс «Дебет Плюс», що підтримує журнально-ордерну форму, враховує специфіку сільськогосподарського виробництва, дозволяє автоматично формувати реєстри аналітичного та синтетичного обліку, не потребує значних капітальних вкладень і є надійним вітчизняним рішенням;

- оновити наказ про облікову політику в частині порядку застосування НП(С)БО 30 «Біологічні активи» та чітко регламентувати порядок переведення сільськогосподарської продукції (зерно, насіння) до складу виробничих запасів.

9. SWOT-аналіз ФГ «ВОЛ» засвідчив, що сильні сторони господарства – гнучкість управлінських рішень, тісний контроль власника за виробництвом, висока якість продукції і можливість застосування спрощеної системи оподаткування – у поєднанні з доступними можливостями зовнішнього середовища (державні програми підтримки фермерів, розвиток прямих продажів, органічне землеробство, кооперація) – формують сприятливі передумови для суттєвого підвищення фінансових результатів. Водночас обмежений масштаб виробництва (неможливість ефекту масштабу), монокультурна спеціалізація, залежність від кліматичних умов і обмежені інвестиційні ресурси стримують реалізацію цього потенціалу.

10. Для підвищення фінансових результатів ФГ «ВОЛ» розроблено і запропоновано комплекс практичних заходів у таких напрямках:

- оптимізація структури посівних площ;;

- впровадження високопродуктивних сортів і гібридів: перехід на сорт пшениці озимої МВ Аріана, гібрид кукурудзи П8400 (Pioneer), гібрид соняшнику НС Таурус.
- зниження матеріальних витрат: агрохімічне картографування полів; нормування витрат пмм; систематичне технічне обслуговування техніки;
- залучення державної підтримки: активне використання програм кредитування під пільгові ставки, компенсації вартості техніки, дотацій за посіви і грантових програм для фермерів;
- розвиток переробки та прямих продажів для подолання ефекту масштабу через додану вартість;
- кооперацію з іншими фермерами для отримання ефекту масштабу без втрати незалежності;
- поступовий перехід на органічне виробництво для виходу на преміальні ринки.

Таким чином, здійснене дослідження підтвердило, що ефективне управління фінансовими результатами ФГ «ВОЛ» потребує комплексного підходу, що охоплює вдосконалення системи бухгалтерського обліку, поглиблення аналітичної роботи та реалізацію конкретних виробничо-збутових заходів. Розроблені пропозиції є практично реалізованими в умовах малого фермерського господарства і не потребують залучення значних зовнішніх інвестицій. Головними умовами їх успішної реалізації є управлінська воля керівника господарства, послідовність у впровадженні запропонованих змін та систематичний моніторинг досягнутих результатів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Авдалян К.В. Основні підходи до економічної сутності фінансових результатів підприємств. *Економічний вісник університету*. 2018. № 37. С. 162 – 167.
2. Балдик Д. О. Формування фінансово-економічних результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Молодий вчений*. 2016. № 5 (32). С. 8 – 11.
3. Баришевська І.В., Погуляй Н.П. Методологія формування та облік фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2016. Вип. 13. С. 564-566. URL: <http://global-national.in.ua> (дата звернення 19.03.2026).
4. Безверхий К. В. Удосконалення методики виявлення ознак викривлень і помилок у фінансовій звітності підприємства на основі аналітичних процедур. *Облік і фінанси*. 2014. № 4. С. 8-16.
5. Белгородцева М. О. Семантика поняття «фінансові результати» та методика їх обліку у страхових компаніях. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки*. 2013. № 1. С. 29–32.
6. Бєленкова М. І. Теорія бухгалтерського обліку: навч. посіб. К.: Ліра, 2014. 402 с.
7. Білуха М.Т. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / М.Т. Білуха. К.: Вища школа, 2010. 574 с.
8. Букреєва А.В. FİNTECH в агробізнесі: автоматизація аналізу фінансових результатів за допомогою ERP-систем. *Сталий розвиток економіки та агробізнесу: погляд молодих дослідників: Збірник матеріалів Наукового студентського форуму*, 28 квітня 2026 року. Одеса, ОДАУ. 2026. С. 28-31.
9. Бобровська Н.В. Формування фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств Жовтневого району Миколаївської області. *Фінансовий простір*. 2015. № 4 (20). С.145-150.
10. Брік С. В., Мардус О.О. Особливості організації обліку, аудиту та аналізу доходів і витрат підприємства з метою формування його фінансового результату (прибутку). *Журнал Київського університету ринкових відносин*

«Економіка. Бізнес-адміністрування. Право». 2017. №2. С. 279-290.

11. Бруханський Р. Ф. Бухгалтерський облік: підруч. Тернопіль: ТНЕУ, 2016. 480с.

12. Бурковська А. В., Жигало В. І. Економічна сутність фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств України. *Електронне наукове фахове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2018. №8.С. 29 – 36.

13. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський фінансовий облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Маляр, М.М. Шелест та ін.; за ред. проф. Ф.Ф. Бутинця. 10-те вид., перероб. і доп. Житомир: ЖДТУ, 2018. 848 с.

14. Верига Ю. А. Облікова політика підприємства: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2015. 315 с.

15. Верига Ю. А. Фінансовий облік: навч. посіб. К.: ЦУЛ, 2012. 438 с.

16. Галицький О. М. Особливості обліку фінансових результатів сільськогосподарської діяльності та їх відображення в фінансовій звітності. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. № 75.2014.С. 67-72.

17. Гамзаєва Є. М. Фінансовий результат як економічна категорія та об'єкт бухгалтерського обліку й економічного аналізу. *Управління розвитком*. 2014. №15. С. 131-133.

18. Глухова В. І., Шило Ю. С. Фінансова результативність підприємств і шляхи її покращення. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. 2018. № 1 (41).С. 27-31.

19. Гнатенко Є., Венгер Н. Методичні підходи до проведення аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Науковий Вісник МНУ Імені В. О. Сухомлинського. Економічні Науки*. 2016. №1.С. 42-47.

20. Гнідьо В.В. Методологія обліку витрат виробництва. Бухгалтерський облік і аудит. 2018. № 7. С. 85-94

21. Гончарук І. В., Старосуд В. І., Мулик Т. О. Фінансові результати сільськогосподарських підприємств: механізм формування та аналітична оцінка (на прикладі Ялтушівської дослідно – селекційної станції ІБК і ЦБ НААН

України). *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2018. №3. С. 18-34.

22. Грабовецький Б. Є. Фінансовий аналіз та звітність: навч. посіб. Вінниця: ВНТУ, 2011. 281 с.

23. Грабова Н.М. Бухгалтерський облік у підприємстві: Підручник / Н.М. Грабова, Т.В. Костюченко. К.: А.С.К., 2010. 784 с.

24. Давидюк Т. В. Бухгалтерський облік: навч. посіб. Харків: Видавничий дім «Гельветика», 2016. 392 с.

25. Добрунік Т. П. Особливості управління фінансовими результатами аграрних підприємств. *Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії*. 2016. № 5. С. 75-83.

26. Довбня С. Б. Методичні особливості комплексної оцінки фінансового стану та економічних результатів підприємства. *Ефективна економіка*. 2015. №3. С. 12-17.

27. Жидєєва Л. І., Пінаєва К. О. Облік формування фінансових результатів та використання прибутку: проблеми та шляхи їх вирішення. *Економіка і суспільство*. 2017. №9. С.1117-1122.

28. Замула І. В. Організація аналізу фінансових результатів в межах маркетингового дослідження конкурентних переваг. *Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки*. 2016. № 2. С. 12-19.

29. Знамеровська Т. М., Халевицька Т. Г. Фінансові результати діяльності: сутність, порядок формування та відображення в обліку. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. № 75. 2014. С. 39-46.

30. Інструкція про застосування Плану рахунків бухгалтерського обліку, активів, капітали, зобов'язань і господарських операцій підприємств і організацій: Наказ Міністерства фінансів України від 30.11.99 р. № 291/ Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0893-99> (дата звернення 19.04. 2026).

31. Киш Л. М., Синявська Н. С. Аналіз фінансових результатів та

фінансового стану сільськогосподарських підприємств. *Причорноморські економічні студії*. 2017. Вип. 13-2. С. 99-103.

32. Ковалів В.М. Економіка підприємства: навч. посіб. / В.М. Ковалів. К.: Знання, 2002. 313 с.

33. Колосок В. Особливості організаційно-методичного підходу до аналізу фінансових результатів промислових підприємств у складі холдингу. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету. Сер.: Економічні науки*. 2013. Вип. 35(1). С. 27-33.

34. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами та доповненнями). Відомості Верховної Ради України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>.

35. Костюченко Т.В. Узгодження фінансового та податкового обліку. Бухгалтерський облік і аудит. 2019. № 5. С. 85-92

36. Котер Дж. Управління змінами / Дж. Котер. М.: Компанія Ай МЕН, 2001. 320 с.

37. Крупка Я. Д., Задорожний З. В. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: ТНЕУ, 2017. 451 с.

38. Кузьмінська О. Е. Загальний аналіз звіту про фінансові результати (звіту про сукупний дохід) підприємств. *Фінанси, облік і аудит: зб. наук. пр. Київського національного економічного університету ім. Вадима Гетьмана*. 2015. Вип. 1. С. 230-243.

39. Куслій В. О. Механізм формування фінансових результатів підприємств: зарубіжний досвід і вітчизняні особливості. *Вісник ЖДТУ*. 2015. № 4 (74) 24 -34.

40. Лавренюк В.Г. Аналіз фінансово-господарської діяльності підприємства: навч. посіб. / В.Г. Лавренюк. К.: Центр навчальної літератури, 2006. 232 с.

41. Левченко Н. М., Кулик Ж. О. Удосконалення методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємства. *Інвестиції: практика та досвід*. 2014. № 21. С. 68-72.

42. Ловінська Л. Г. Фінансова звітність підприємств : монографія. Київ :

КНЕУ, 2021. 390 с.

43. Лункіна Т. І., Мархотка М. О. Організаційно-методичні підходи до аналізу фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Наукові праці. Економіка*. 2015. Вип. 253. С. 52-57.

44. Мазур В. П. Методика аудиту фінансових результатів від сільськогосподарської діяльності. *Вісник ОНУ імені І. І. Мечникова*. 2014. №3. С. 176-180.

45. Макода С.Л. Економічний зміст та протиріччя в обліку фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств. *Вісник Харківського національного технічного університету сільського господарства імені Петра Василенка*. 2015. Вип. 161. С. 220-226.

46. Маркова С. В., Головань О. О. Управління фінансовим результатом як інформаційне джерело якісних управлінських рішень. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2016. С. 62-66.

47. Маркс К. Капітал. Критика політичної економії. Том 1 / К. Маркс, Ф. Енгельс. К.: Держполітвидав, 1954. 800 с.

48. Маршалл А. Принципи економічної науки / А. Маршалл; пер. з англ. М.: Прогрес, 1993. Т. 1. 408 с.

49. Мельник Т. Г. Бухгалтерський облік: практикум. К.: Центр учбової літератури, 2015. 315 с.

50. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку біологічних активів: Наказ Міністерства фінансів України від 29.12.2006 р. № 1315 / Міністерство фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua> (дата звернення 24.03.2026).

51. Михайловина С. О. Особливості складання Звіту про фінансові результати (Звіту про сукупний дохід) у сільськогосподарських підприємствах. *Вісник ОНУ ім. Мечникова І. І.* 2015. № 2. С. 180-186.

52. Міжнародний стандарт фінансової звітності 10 «Консолідована фінансова звітність»: Постанова Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_065#n2#Text (дата звернення 20.03.

2026).

53. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності»: Постанова Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_013#Text (дата звернення 20.03. 2026).

54. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 18 «Дохід»: Постанова Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/929_025#Text (дата звернення 20.03. 2026).

55. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 41 «Сільське господарство»: Постанова Ради з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку / Рада з міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/929_027 (дата звернення 18.03.2026).

56. Найда А. В., Тоткало І. А. Напрями підвищення економічної ефективності господарської діяльності аграрних підприємств. *Аграрний вісник Причорномор'я. Економічні науки*. № 89. 2018. С. 39-46.

57. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності»: Наказ Міністерства фінансів України від 7.02.2013 №73/ Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>. (дата звернення 19.03.2026).

58. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 15 «Дохід»: Наказ Міністерства фінансів України від 29.11.1999 р. №290 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0860-99> (дата звернення 19.02.2026).

59. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 «Витрати»: Наказ Міністерства фінансів України від 31.12.1999 р. №318 / Міністерство фінансів України. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z0027-00> (дата звернення 07.02.2026).

60. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 17 «Податок на прибуток»: Наказ Міністерства фінансів України від 28.12.2000 №353 /

Міністерство фінансів України . URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0047-01> (дата звернення 24.03.2026).

61. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 30 «Біологічні активи»: Наказ Міністерства фінансів України від 18.11.2005 р. № 790 / Міністерство фінансів України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/go/z1456-05> (дата звернення 10.03.2026).

62. Невгад Ю.О. Шляхи вдосконалення обліку фінансових результатів. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2017. URL: <https://www.sworld.com.ua/konferu5/83.pdf> (дата звернення 13.04.2026).

63. Ніколаєва Н. А., Литовченко Н. А. Методичні підходи до аналізу фінансових результатів підприємства. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2017. №5. С. 69-74.

64. Ніколаєва О.Є. Особливості калькулювання собівартості за системою «прямі витрати». *Бухгалтерський облік і аудит*. 2019. № 3. С. 178-186.

65. Норд Г. Л. Інформаційні потреби користувачів економічного аналізу фінансових результатів. *Інвестиції: практика та досвід*. 2018. № 12. С. 63-67.

66. Олійник С. О. Облік фінансових результатів підприємства. *Науковий огляд*. 2017. № 10. С. 2-6.

67. Олійник О.В. Управління фінансовими результатами підприємства. *Фінанси України*. 2019. № 6. С. 152-165.

68. Пастернак М. М. Загальна методика аналізу Звіту про фінансові результати. *Бізнесінформ*. 2017. № 4. С. 132-137.

69. Патарідзе-Вишинська М.В. Визначення та облік фінансового результату: вітчизняний і зарубіжний досвід. *Формування ринкових відносин в Україні*. 2016. №2. С. 25-37.

70. Плаксієнко В. Я. Бухгалтерський облік у виробничих та агросервісних кооперативах: підручник. К.: Центр учбової літератури, 2014. 448с.

71. Податковий кодекс України : прийнятий Верховною Радою України 2 грудня 2010 р. № 2755-VІзі змінами та доповненнями станом на 01.01.2026 р. / Верховна Рада України. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата

звернення 17.05.2026).

72. Поливанова Л. А. Організаційно-методичні основи побудови системи моніторингу фінансових результатів підприємства. *Вісник Житомирського національного агроекологічного університету*. 2012. № 2(2). С. 349-357.

73. Похвалено О.О. Оптимальна забійна кондиція свиней. *The Ukrainian Farmer*. 2017. №9. С. 164-165.

74. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 22.04.1993р., №3126-XII /Верховна Рада України. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/T312500.html (дата звернення 17.03.2026).

75. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 р. № 996–XIV/ Верховна Рада України. URL: <http://www.rada.gov.ua> (дата звернення 17.03.2026).

76. Пушкар М. С. Фінансовий облік: підручник. Тернопіль: Картбланш, 2002. 628 с.

77. Рета М.В. Сучасні проблеми обліку фінансових результатів діяльності підприємств. *Вісник нац. техн. ун. «ХПІ»*. 2015. № 25(1134). С. 25-34.

78. Сагайдак Р. А., Чорнявська Т. М. Аудит фінансових результатів діяльності сільськогосподарських підприємств: суть та основні аспекти організації. 2011. №12. С. 465-472. URL: <http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/1203/1/Sagaidak.pdf> (дата звернення 19.03.2026).

79. Серпенінова Ю. С. Бухгалтерський облік: загальна теорія: навч. посіб. Суми : Університетська книга, 2015. 336 с.

80. Сиротюк Г. Аудит аграрних підприємств: організаційний і методичний аспекти. *Аграрна економіка*. 2012. № 1-2. С.53-57.

81. Сільське господарство України за 2017 рік / за ред.. О.М. Прокопенко. Київ: Державна служба статистики України, 2018. 245 с.

82. Сіренко Н.М., Коваль С.Ю. Напрями удосконалення обліку фінансових результатів на сільськогосподарських підприємствах. *Молодий вчений*. 2016. №

12. С. 964-969.

83. Скрипник С.В. Удосконалення методичного забезпечення облікового процесу фермерських господарств. *Вісник соціально - економічних досліджень*. 2014. №2. С. 264-269.

84. Сміт А. Дослідження про природу і причини багатства народів / А. Сміт; пер. з англ. К.: Вища школа, 1993. 694 с.

85. Соколовська Р. Б., Зелікман В. Д., Акімова Т. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Частина 1: Аналіз фінансової звітності. Дніпропетровськ: НМетАу, 2015. 92 с.

86. Сопко В. Облік фінансових результатів. *Вісник КНТЕУ*. 2016. № 4. С. 138-147.

87. Сопко В.В., Завгородній В.П. Організація бухгалтерського обліку за центрами відповідальності. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2018. № 4. С. 198-208

88. Стаднюк Т. Особливості методики аналізу фінансових результатів діяльності підприємств. *Економічний часопис Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки*. 2016. № 1. С. 127-132.

89. Струк Н.С., Муц Ю.І. Перспективи розвитку методичного підходу до аналізу фінансових результатів на підприємств. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 3. С. 109-113.

90. Сусіденко Ю.В. Облік та аналіз фінансових результатів діяльності підприємств. *Східна Європа: Економіка, бізнес та управління*. 2017. №2. С. 297-301.

91. Ткаченко Н.М. Бухгалтерський облік у галузях економічної діяльності: навч. посіб. / Н.М. Ткаченко. К.: А.С.К., 2010. 496 с.

92. Тредіт В.Є. Ковальова О.В. Особливості обліку фінансових результатів сільськогосподарських підприємств. *Економіка і суспільство*. 2016. №7. С. 984-981.

93. Усач Б. Ф. Організація і методика аудиту: підручник. К.: Знання, 2011. 295 с.

94. Чернецька О. В. Облікове забезпечення системи управління

фінансовими результатами в аграрних підприємствах. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. 2017. № 12. С. 154-157.

95. Чумаченко М.Г., Кирилюк Н.С. Аналіз якості прибутку підприємства. *Фінанси України*. 2017. № 5. С. 241-252.

96. Шара Є. Ю. Фінансовий облік І: навч. посіб. К.: Центр учбової літератури, 2016. 336 с.

97. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку: підручник / В. Г. Швець. 4-те вид., переробл. і доповн. К.: Знання, 2015. 572 с.

98. Шелест М.М. Методологія бухгалтерського обліку витрат. *Бухгалтерський облік і аудит*. 2016. № 6. С. 108-115.

99. Школьник І. О. , Боярко М. І., Дейнека О. В. Фінансовий аналіз: навч. посіб. Київ: Центр навчальної літератури, 2016. 368 с.

100. Шлапак Д.В. Фінансові результати діяльності підприємства: сутність, порядок формування та відображення в обліку. *X Всеукраїнська науково-практична конференція «Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України»*: (Одеса, 16 – 20 травня 2016 р.). Львів, 2016. С. 85-88.

101. Fisher I. The Theory of Interest / I. Fisher. New York: Macmillan, 1990. 566 р.

ДОДАТКИ